

ધો
અરેબીઅન નાઈટ્સ

અંગ્રેજી

હજાર અને એક રાત

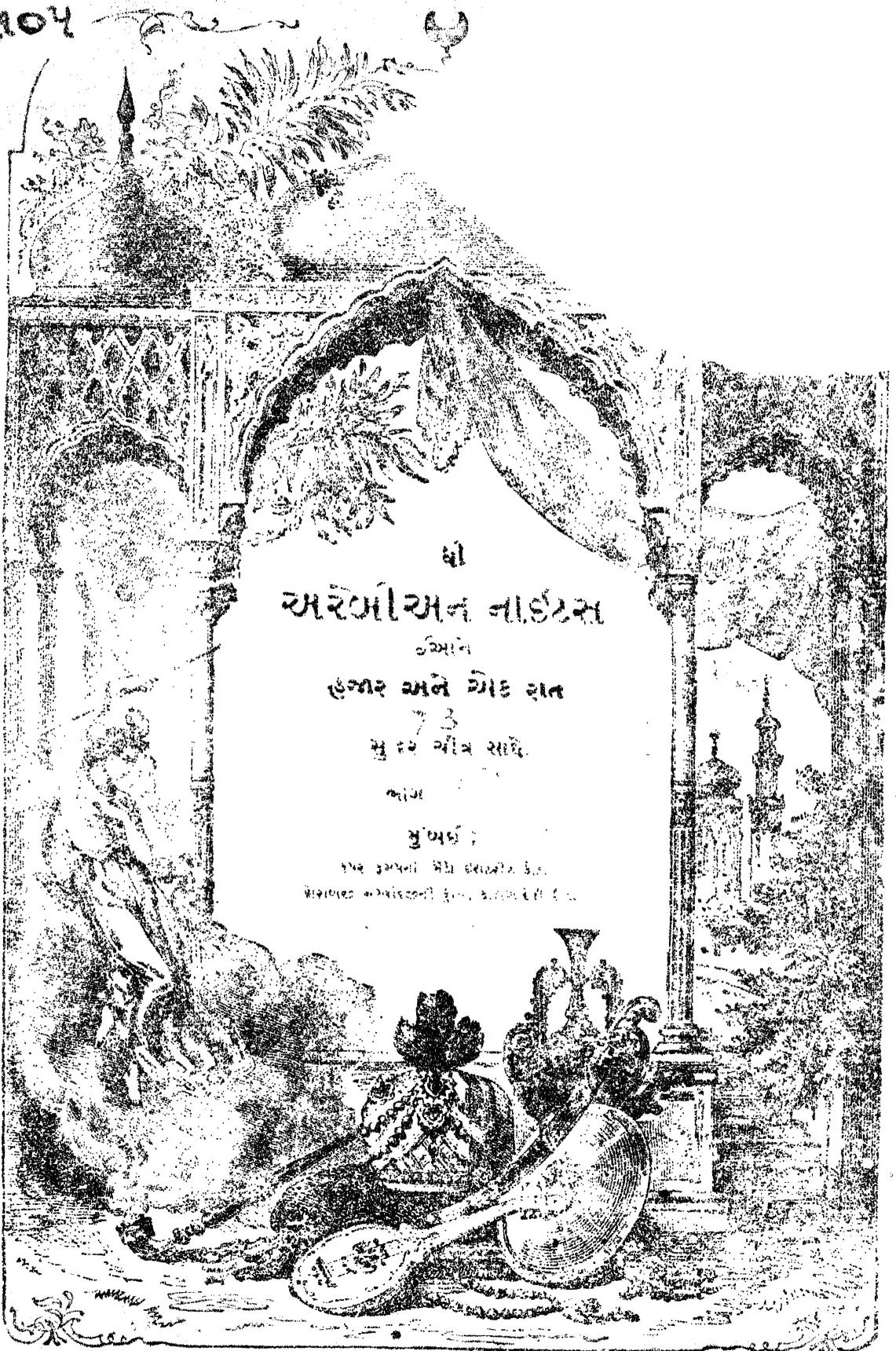
૭૩

મુદ્ર વીંચ સાથે

આગ

મુખર્ષી :

૧૫૨ કમળા મેડી પ્રસાદીય કે.સ.
મોરબાઈ કમ્પોઝિટીય કે.સ. કલકત્તા-૧૯૧૩

સામાજિક સેવા
સંસ્થા
અમદાવાદ

૧૦૫

સાગો, જેને તેને તે ખુંધાને કેમ મારી હતો તેથી, તથા તે તેની લોહને જ્યાં .1 ખ્રીસ્તી વેપારીએ જોઈ હતી ત્યાં મુકી આંધો હતો તે કહ્યું. તે બોલ્યો, “તમે એક મેગુનાહ આદમીને મારી નાખવા જતા હતા, કારણ જે સખસ હાથ લગાડવા આગમજથીજ મુવેલો હતો તેને તે ફરી મારી કેમ નાખી

શકે? જો એક મુસલમાનનું ખુન કર્યું એજ માન દીલને ડખવાને થોડું નથી અને તેમાં વલ એક બે ગુનાહ ખ્રીસ્તીનાં મોહતનું હું કારણ થઈ પડવાને ચાહતો નથી.”

સેહરાઝાડીને ઝઝખણું દખાવાથી મુગી રહી ગઈ, અને વખત થતાં આગલ નીચે પ્રમાણે બોલવા લાગી:—

શાહેબ, તે બોલી, ખાસગરના મુલતાનને ખોરાકી પુરી પાડનારને પોતાને ગુનેહગાર કબુલ થયેલો જોઈ, સરકારી અમલદારને પેલા વ્યાપારીને ધનસાફ આપ્યાં વગર ચાલ્યું નહીં. તેને જલાદને કહ્યું, “એ ખ્રીસ્તીને છોડી દે, અને એની જગાપર આંખે સખસને મુલીએ ચહડાવ કારણ એના કેહવા પ્રમાણે ખુનનો અપરાધ એનાપર સાબિત થાયછે.” એપરથી જલાદ તે વ્યાપારીને છોડી દીધો, અને ખોરાકી પુરી પાડનારના ગલાંમાં ફાંસીનું દારડું નાખ્યું; પણ તરતજ તેને ચાઉધી દાકતરને તેને ફાંસી નહીં દેવાની વીનનતી કરતો સાંભળ્યો તથા તેને પોતાને મુલીની આગલ જવા દેવાને લોકોની ભીડમાંથી રસ્તો કરવા કહ્યું.

નયાયધીસ સામે આવતાજ તે બોલ્યો, “નામવર શાહેબ, આંખે મુસલમાન જેને તમે ફાંસી ચહડાવોછો તે બે ગુનાહછે. ગુનેહગારતો હું છું. ગઈ રાતના એક અનજનો મરદ તથા આરત મારા બારના આગલ એક આજરની આદમીને લેઈને આવ્યાં; મારી ચાકરડીએ વગર

ખતીએ જઈ બારનું ઊગાડ્યું, તેને તેઓએ એક સીકો આપ્યો અને અરજ કરી કે મને પેલા આજરની શખસને જીવાને બોલાવે. તે મને એ ખખર પોંદ્યાડતી હતી તેટલાં તેઓ પેલાં આજરની આદમીને દાદરને છેક મથાલે મુકી કેકે ગેપ થઈ ગયાં. મારી ચાકરડી મીનખતી સલગાવે તેને વાસ્તે ખોટી રેહવા વગર હું ચાલતો થયો, અને અંધારામાં પેલાં આદમીને મારી ઠોકર લાગી, જેથી તે છેક નીચે ગગડી પડ્યો. છેલે મને તપાસ કરતાં માલમ પડ્યું કે તે મરી ગયો હતો, અને તે આંખે ખુંધો આદમીજ હતો કે જેના ખુનને માટે હાલ તમે બીજને સજાએ પોંદ્યાડવા જતા હતા. હું મારી બાયડી સાથે મલી તેની લોહ ઊંચકી મારા પડોસીનાં છાપરાં પર લઈ ગયો તથા ત્યાં થી ધુમારીઆમાં થઈ તેનાં આરડામાં ઊતારી મુકી, જેને વાસતે હાલ તમે એને ફાંસી દેવા કાહાડ્યોછો. એ ખોરાકી પોંદ્યાડનારે ધાર્યું કે તે ચોર હતો તેથી તેને મારવા પછે મુવેલો જોઈ પોતે તેનું ખુન કર્યું એવું માનવા લાગે.

પણ એને કાંઈ ખુન કર્યું નથી, જે તમોને મે
ઉપર જનાવેલી હુકીકતપરથી માલમ પડ્યું હશે;
એનું ખુન કરનાર ખરેખર તો હુંજ છું; અને
જે કે તે મારાથી આણુનાણતાં થયું છે, તો પણ
મારા ગુનાહની સજા ખમવાનો મેં ઠેરાવ કર્યો છે

કે જેથી બે મુસલમીનના ખુનનો હું ન
નહી થકું.”

સુલતાનાંને ઉજરકું દેખાવાથી તેણીએ
આગલ ચલાવવી ફરી વખત યાચ ત્યાંવેર બંદ
કરી.

તે બોલી, સાહેબ, વડા નીયાયધીસની
ખાતરી થઈકે યાઉધી દાકટર ગુનેગાર હતો તે-
થી તેને જલાદને લોકમ કર્યો કે દાકટરને ફાંસી
ચહાવવો તથા સુલતાનને ખોરાકી પોણાચાહ-
નારને છોડી મુકવો. એ લોકમને માંન આપી
ખચારા દાકટરને તેઓ ફાંસી દેવા નીકળ્યા. પણ
તરતજ પેલો દરજી વચ્ચેથી નીકલી આવ્યો, અને
ખુબ પાઠી જલાદને ઠાપવાને વાસતે કહ્યું કે
પોતાનો વાંક નયાયધીસ આગલ કબુલ કરવાને
તેને બની આવે. તેને પાસે જતાંજ કહ્યું,
મારા નામવર સાહેબ, ત્રણ નીરદાષ આદમીનો
જન જતો જરામાં બચ્યો છે; પણ જે તમે
જરા ધીરજ રાખી મારી વાર્તા સાંભલશે તો
ખુદાને મારી નાખનાર ખરો ખુની કોણ હતો
તે હું તમોને જણાવીશ. જે એના જાહતને
માટે કોઈપણ સખસને સજા થવી લાયક હોય-
તો તેમને થવી ઘટે છે. ગઈ કાલે સાંજની વે-
ળાએ હું દુકાનમાં બેઠો બેઠો કાંમ કરતો હતો
તથા જરા ખુશ મીનજમા હતો ત્યારે આવ્યો
નાહતો ખુદો મારા ખારણાં આગલ આવી
બેઠો; એ અરઘો દારૂની કેડમાં ચકચુર બનેલો
હતો. તે બેઠો બેઠો ગીત ગાવા લાગો જેપર-

થી ને તેને મારે ઘેર મેજબાંત દાખલ જમવાને
નોતર દીધું. એને માફ ઇજન કબુલ રાખ્યું,
તથા મારી સાથે આવ્યો. અમો જમવાને બેઠા
અને ને એના પામે માછલીની રકાબી મેલી;
પણ તે ખાતાં એને ગળાંમાં કાંટો ખુટ્યો; અને
જે કે ને અને મારી આરતે તે કાહાટવાના
ઘણાબી ઉપાય કર્યા પણ તે સઘલા ફાકત ગયા
અને એ યોગવારમાં મરી ગયો! એના મોહ-
તથી અમોને ઘણું લાગું; અને તેને માટે સ-
જા થવાની બીહુકથી અમો તે યાઉધી દાકટર
ને ઘેર લેઈ ગયાં તથા તેનું ખારણું ફાક્યું.
ચાકરહી જેવી નીચે આવી કે મેં તેણીને દાક-
ટરને બોલાવવા કહ્યું કે અમારી સાથે લાવેલા
ને તે તપાસી જાએ; તથા તે આણાંકાંની નહી
કરે તેને માટે મેં તેણીને તેને આપવાને માટે
પૈસા આપ્યા. તેણીના જવા પછે મેં ખુદાને
દાદરને મથાલે લઈ જઈ મુક્યો, અને પછે મા-
રી આરત સાથે જલદી ઘેર જતો રહ્યો. દાકટરે
અજાણપણે તે મુરડાંને નીચે ગગડાવી દીધું
તથા પોતે તેને મારી નાખેલો ધાર્યો. એટલાં
માટે દાકટરને છોરી દઈ એની જગ્યાપર મને
સુલીએ ચહાવો.”

યાયધીસ, તથા સઘલું ભેગું મલેલું નાહતા ખુંધાના મોહિતને માટે બને એમ બનાવોની તવારીખ સાંભલી બહુ-ખ થવા લાગા. નયાચંધીસે કહ્યું, “ચાઉં-ટરને છોડી મુકો અને આંચે દરજી પો-ગુનાહ કબુલ કરેછે વાસ્તે અને ફાંસી દે-

ઓ. ખચીત આંચે ઘણી અન્નએમ કાહાંની અને એ સુનાના અક્ષરે લખી રાખવી ઘટેછે.” જલાડે દાકટરને છોડી દીધો તથા દરજીને સુ-લીએ ચહડાવાની સઘલી તૈયારી કરી.

સુલતાનાં બોલી, “પણ શાહેમ, દીવશ રોશન થયાછે !

સુલતાનાંએ પોતાની રહેલી વા-વા માંડી.

“સાહેબ, જ્યારે પેલા ખુંધાનુ-ર પેલા દરજીને ધારી તેને ફાંસીએ ચહડાવવાની તૈયારી કરવા માંડી ત્યારે કાશગરનાં સુલતાને પોતાનાં ખુંધા મશકેરાને પોતાની પાસે બોલાવાની ઈછા કીધી. પણ તેને જાણાવામાં આવ્યું કે તે ખુંધો ગઈ રાત્રે દારૂ પી છાકતો થયો અને મેલમાંથી છટકી બાહાર પડ્યો અને શહવારને તો તે મુવેલો જાણાયો. એ વીશેની ખબર વડા નીઆએ કરનારને કહી એક આદમીને તેનું ખુન કરવાનો વાંક નેલી ઉભો કર્યો એ વગેરે સઘલી કેફીઅત તે સુલ-તાનેને કહી.

એ ખબર સાંભલી સુલતાને તુરત પોતાનાં

“ને તે ફાંસી દેવાની જગાપર મોકલ્યો,

જ્યા દરજી ગુનેહગારને તથા

ગણ ઝડપમાં આ-

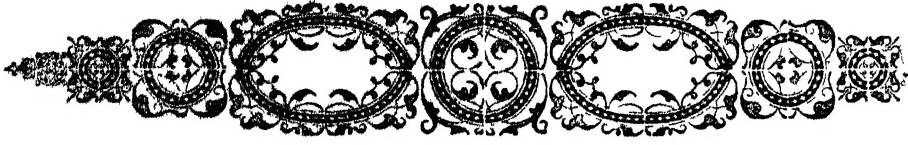
ને મારી નાખવાની

ને પોહાચ્યો અને

જલાદનાં ફટકાથી તેને બચાવી લીધો. પછે સુ-લતાને કહેવાડેલો હોકમ તે નીઆયાધીશને કહી સંભલાવ્યો જે પરથી તે ખ્રીસ્તી વ્યાપારીને-તે ખોરાકી પુરી પાડનારને, ચાહુધી તખીબને અને એ દરજીને લઈ પોતે તે સુલતાનેની હજીર હાજર રહ્યો અને તે ખુંધાની લોઠ પણ સાથે ઊંચકાવી લઈ ગયો.

સુલતાને નજદીક જતાંજ તે નીઆયાધીશે ગુંડણપર પડી સઘલો હેવાલ તેને કહી સંભલા-વ્યો જે સાંભલી તે બેહદ અન્નએમ થયો અને પોતાના ખાશ નવીસંદાને બોલાવી એ સઘલી કેફીઅત લખાવી લીધી. સુલતાનેની એ અન્ન-એમી સાંભલી પેલો ખ્રીસ્તી સોદાગર બોલ્યો, “અંચે નામદાર શહેનશાહા, હું બીજી એક એવી વાર્તા જાણું છું કે એનાં કરતાંબી તે વ-ધારે અન્નએમી પેલા કરેછે. અને તેની કેફીઅત એવી છે કે સાંભલતાં કોઈને પણ લાગ્યા વના રહે નહીં. તે તમા નામવરનો હોકમ હોય તો કહી સંભલાઈ.”

સુલતાને તે સાંભલવાની ઈછા દેખાડી તેથી તે બોલ્યો.

‘ખરીસ્તી સોદાગરે કહેલી વાર્તા.’

“સાહેબ—હું મારી વારતા શરૂ કરું તે આગમ્ય જાણીએ કે તમે નામવરનાં રાજનાં કોઈબી ભાગ પર જનમવાનું નસીબ હું લઈ આવ્યો નથી. પણ મારો જનમ શ્રી કુંજમાં થયો હતો અને તેથી કરી આ મુલકમાં હું કેવલ અબજો છું. હું ખ્રીસ્તી ધરમ પાલનારો કોશટ જાતનો છું. મારો પદર એક દલાલ હતો તે મરતી વેલા મારે શરૂ થઈ, દાલત બેગી કરી મરી ગયો. હુંબી તેનાજ પેશા લેઈ મારી છ-દગી ગુજારવા લાગ્યો. એક દીવસે કુંજ શહેરમાં

હું એક ધરમશાલામાં ઉભેલો. જુવાંન ખુબશુરત મરદ માર અને સલામ કરી તુરકસ્તાન નામના અનાજનો નમુનો પે કથી છોડી મને દેખાડ્યો અં ભાવ શું ઉપજશે!

પણ એટલામાં તે વખત થયું. મુલતાંનાં મુગી થઈ અને આવતા પોતાની વાર્તા મુલતવી રાખી.

શહેરાજીએ વખત થતાં પોતાની વાર્તા ચાલુ કીધી, તે બોલી “સાહેબ પેલા ખ્રીસ્તી સોદાગરે તે મુલતાંને કહ્યું કે મેં તે અનાજ તપાસ્યો અને તેનો ભાવ એક ખુશલાનાં સો દીરમ આવશે એવું જાણાવ્યું જે પરથી તેણે એ અનાજ એ ભાવે વેચાવી આપવાને તથા પોતાના રહેઠાંનની નીશાંત આપી તથા તે નમુનો મારા હાથમાંજ રહેવા દઈ ચાલતો થયો મેં તે ખે બીજા વેપારીઓને દેખાડ્યો જેઓ બધા જાણા તે ખરીદવાને તકયાર થયા એટલુંજ ન-

હોં પણ દશ દીરમ મારી જેલેનતના બદલામાં બીજા આપવા માગ્યા. એ ઉપરથી મોટા નફાની આશા રાખી હું તે જવાંન મરદ પાસે ગયો અને તે પણ મારી રાહ જાતો ત્યાં ઉભો હતો. તે મને પોતાની દાંણાંની ગયો અને ત્યાં સેસમ તેની પાશ દાહોડસે મેં તે બધો માખી ડાંચો પર લાઈ નોકલાવ્યો.

વ્યું. ગભરાતો તથા નાશીપાશીમાં ગરકાવ થયેલો બચારો વઝીર પોતાને ઘેર પાછો ફર્યો.

“આજે સુલતાને, પોતાના એક ખુંધા, વાંકા પગવાલા, અને ભુત જેવા ખીહામના દખાવના ઘોડાવાલાને, બોલાવી મંગાવ્યા. અને વઝીરને તેની છોકરી આજે ખદશીકલને આપવાનો હોકમ કરી લગનનું નાતું પોતાના આગલજ એકસ કર્યું તથા તે ઉપર સાખ કરાવી. એ બેહુનદા લગનની સઘલી તૈયારી હમના થઈ ચુકી છે, અને આજે પહે મીસરના સઘલા ઉમરાવાના નોકરો પોતાના હાથમાં મસાલ પકડી હુમામખાનાના દરવાજા આગલ પેલા ખુંધા ઘોડાવાલાની વાર જોતા ઉભા છે, જે તેઓ સાથે પોતાની થનાર આરત જે કપડાં પેહડી તૈયાર છે, તે પાસે જવાને નાહવા બેઠો છે. જ્યારે હું ફેરેથી નીકલી ત્યારે, તેનીની સાથની આરતો તેનીના લગનના પોશાકમાં મોટા દીવાનખાનામાં તેને લઈ જતી હતી, જ્યાં તેનીને તે ઘોડાવાલાને આવકાર દેવો પડશે. મેં તેનીને દીધી છે અને હું ખાતરીથી કહું છું કે કોઈપણ શખસ તેની ખુબસુરતી તરફ અજાણી દખાડવા વગર રહેશે નહીં.”

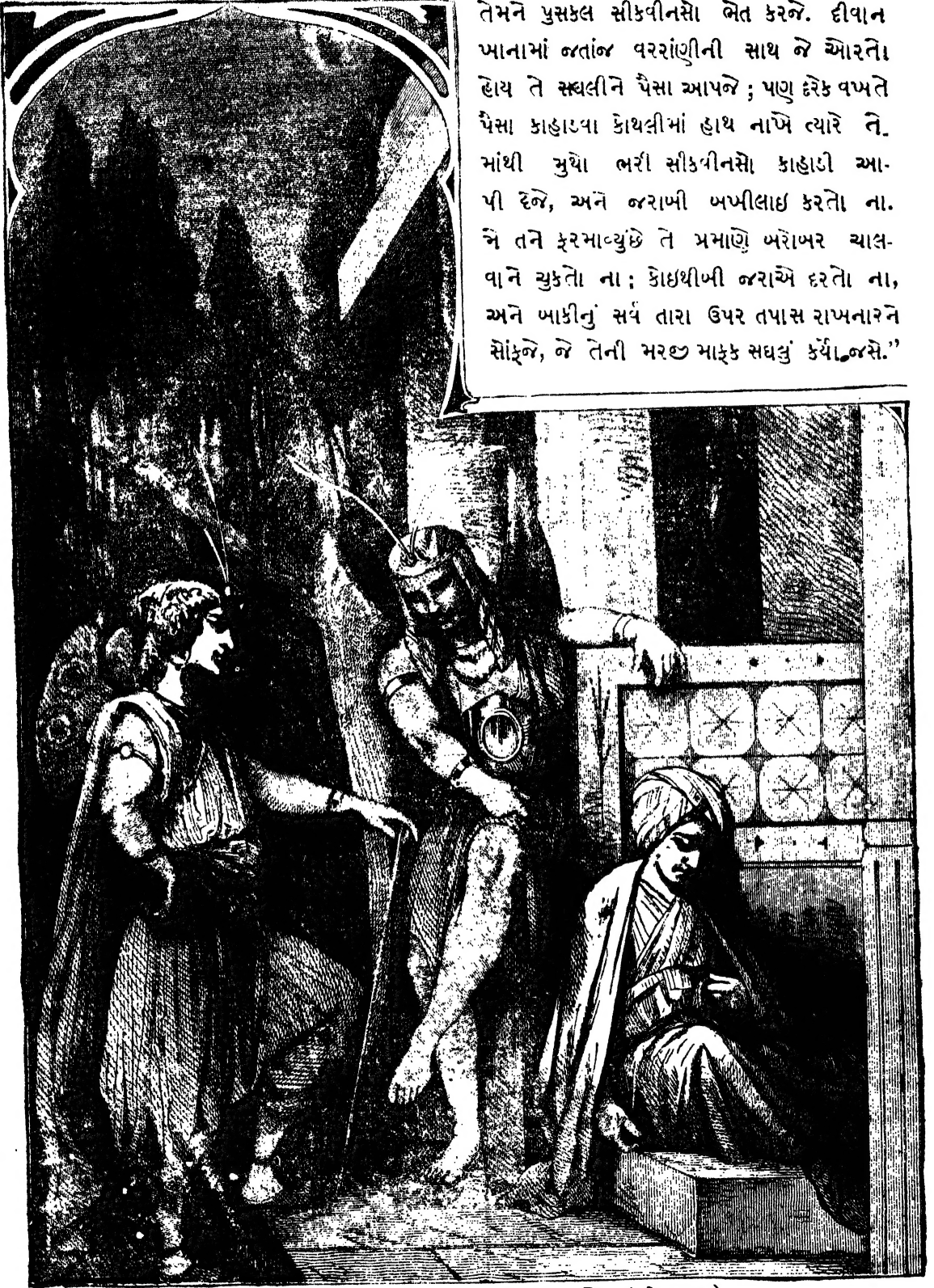
પરીના બોલી રહેવા પછે તે જીને તેણીને કહ્યું, “તું ગમે તે કહે પણ મારી ખાતરી થનાર નથી કે તે છોકરી આજે જીવાન કર્તા વધારે ખુબસુરત હોય.” પરીએ કહ્યું, “હું તેની તારી સાથે તકરાર કરવા માંગતી નથી, કારણ મારે કબુલ કરવું જોઈએ છે કે તે ખુબચેહર સાથે પરણવાને એ તદ્દન લાયક છે, અને જેને તેઓ એક ખુનધા સાથે જોડવા માંગે છે. હું ધારૂં કે આપણને મીસરના સુલતાનના એ કામ વચ્ચે પડવું લાયક છે, અને આજે જીવાન સખસને તે જોલામને ખદલે તેનીની સાથે પરણાવી આપવું થીક થશે.” જીને જવાબ દીધો, “તું ખરું કહે

છે, તારા આવાં મતને માટે હું તારો ઘણો આભારી થયો છું. ચાલ આપણે મીસરના સુલતાનપર વેર લેઈ જીએ; ચાલ આપણે એક દુખી બાપને દીલાસો આપ્યે, અને તેની બેતી જેતલી પોતાને દુખી થયેલી સમજે છે તેતલી તેનીને ખુશી કર્યે; મારેથી જેતલી ખનસે તેતલી એમાં ફેરેડ મેલવવાને હું તજવીજ કરીશ, અને મને આશા છે કે તેમાં મને મદદ કરવામાં તું જરાખી પાછલ પડશે નહીં. એ જાગે તેની આગમજ હું એને ફેરે લેઈ જાઉં છું અને આપણી મતલબ પાર પાડવા પછે એનું શું કરવું તે તુને હું સોંપું છું.”

પરી અને જીને આજે પ્રમાણે થેડાવ કરવા પછે, ખદરુદ્દીન હસનને તે જીને અસ્તેથી ઉચક્યાં, અને હવામાં ઊડી એક પલકારામાં હુમામખાનાની પાસેના એક ઘર આગલ તેને લેઈ જઈ ચુક્યો; જે હુમામખાનામાંથી પેલા ખુંધા પોતાના જોલામો સંગાથે જનાર હતા.

નીચે મુકતાંજ ખદરુદ્દીન હસન જાગી ઉઠ્યો, અને પોતાને એક અનજના શેહર વચ્ચે આવેલો જોઈ અજાણ્ય થવા લાગો. તે ખુમપાડી, ઉઠી પોતે ક્યાં હતા તે પૂછવા જતા હતા, પણ પેલા જીને તેને આસ્તેથી હાથ લગાડ્યા તથા મુગો રેહવા કહ્યું. પછે તેના હાથમાં એક મસાલ આપી. જીને કહ્યું, “પેલાં હુમામખાનાના દરવાજા આગલ જે તારું એકથું થયું છે તેમાં જઈ સાથે મલી જા, અને જ્યાં લગન એક દીવાનખાનામાં તેઓ જાય ત્યાં સુધી તેમની પછવાડેજ તું જાજે. ત્યાં આજ એક જોલાંનાં લગન થનાર છે. વરરાજા એક ખુંધા જોડાવા લાગે, જેપરથી તેને તું ફેરે લાઈથી ખીજાની શકશે. અંદર જતાં જમના હાથ ઉપર તું પેહલોજ રહેજે, અને તારી પાસે જે સીકવીનસની કોથલી છે તે બોલી તેમાંથી જે નાચનારી તથા જાનારીઓ તારી પાસેથી જાય

તેમને પુસકલ સીકવીનસો ભેત કરજે. દીવાન ખાનામાં જતાંજ વરરાણીની સાથ જો આરતો હાથ તે સ્વલીને પૈસા આપજે; પણ દરેક વખતે પૈસા કાહાલવા કોથલીમાં હાથ નાખે ત્યારે તે માંથી મુથો ભરી સીકવીનસો કાહાડી આપી દજે, અને જરાખી બખીલાઈ કરતો ના. જો તને ફરમાવ્યુંજે તે પ્રમાણે બરોબર ચાલવાને ચુકતો ના; કોઈથીખી જરાએ દરતો ના, અને બાકીનું સર્વ તારા ઉપર તપાસ રાખનારને સોંપજે, જે તેની મરજ માફક સઘડું કર્યો જસે."

ચાલ આપણે મીસરના સુલતાનપર વેર લેઈએ. (સપ્ત ૨૮૧.)

જીવાન બદરુદ્દીન, સઘલી તરબીઅત મલવા પછે, હુમામખાનાના દરવાજા આગલ ગયો; જતાંજ તેને પોતાની મસાલ એક નોકરની મસાલથી સલગાવી; અને પછે જાને પોતે ફરોના કોઇ ઉમરાવનો ખીદમતગાર હોય તેમ તેઓ વચે બેલઇ નહીં, તેઓની સાથે ચાલવા લાગો,

અને પેલા ખુંધા જેવો હુમામખાનામાંથી નીકળ્યો કે તે તેની પુથે ચાલ્યો. તે સુલતાનની પાથગામાના એક ઘોડા ઉપર સવાર થયો હતો.

દાહાડો રોશન થવાથી સેહરાજાડી ચુપ થઇ ગઇ, તથા વાર્તાનો નીચલો ભાગ ખીજે દીવસે આગલ કહી સંભલાવ્યો.

તેની બોલી શાહેબ, વજીર ગાયાફરે પોતાની વાર્તામાં જનાવ્યું કે. બદરુદ્દીન હુસન, વરરાજાની આગલ ચાલતા ગવઘઘા તથા નાચનારાઓની અંદર બેલઇ ગયો. ને પોતાની કોથલીમાંથી મુથા ભરી ભરી સીકવીનસો તેમને આપવા લાગો. તેને આજે પ્રમાણે દમામ સાથે પૈસા આપતાં જઇ, જેઓ તે લેતાં તેઓ તેના તરફ તીકી તીકી જવા લાગ્યાં, તથા તેમને તે એટલાં ખુબસુરત માલમ પડ્યો કે તેઓને તેનાપરથી તેમની નજર ખીસાડવા ગમતી હતી નહીં.

એમ કરતાં અંતે તેઓ વજીરના દરવાજા આગલ આવી પોંહોંતાં, જે બદરુદ્દીન હુસનનો કાકો થતો હતો, અને જેને થોડીજ ખબર હતી કે તેનો ભત્રીજો તેની નજદીકજ આવ્યો હતો. દરબાનોએ ગરખર ન થાય તેતલાં માટે બધા મસાલચીઓને બાહરજ રાખ્યા. બદરુદ્દીનને પણ તેજ પ્રમાણે અતકાવામાં આવ્યો; પણ પેલા ગવઘઘા તથા નાચનારીઓને અંદર જવાની છુત હતી તેઓ ઉભાં રહી ગયાં અને કહ્યું કે જો તેને અંદર જતાં અતકાવવામાં આવસેતો તેઓ સઘલાં અંદર જનાર નથી. તેઓ બોલ્યાં, “એ કાંઈ ખીદમતગાર નથી, તે એના તરફ તમે જસો

તો તમને તરત જનાસો. એતો બચારો એક અનજનો ગ્રહસ્થ છે અને આપણા લોકોમાં લગન કેમ થાયછે તે જોવા આવેલોછે.” એમ કહી તેને પોતા વચે લઈ દરબાનોની સઘલી મૈન ઇછતાં તેઓ અંદર તેને લઈ ગયાં. તેઓએ તેના હાથમાંથી મસાલ લઈ મુકી ખીજા નોકરને આપી, અને દીવાનખાનામાં જતાંજ ખુંધા વરરાજાના જમના હાથપર તેને ઉભો કીધો, જે વજીરની બેતી પાસે એક સુંદર તખ્ત ઉપર બેથેલો હતો.

તેની બહુજ ખુબસુરત દેખાતી, પણ બચારીના ચેહરાપરથી માલમ પડતું કે દલગીરી અને નાસીપાસીએ તેનીના દીલમાં ઘર કીધું હતું. એનું કારણ બચારે તેની બાજુમાં બેથેલા પેલા બદ શીકલ વરરાજા તરફ જોયુંતો સેહલઘથી વીચારી શકાશે. પોત પોતાની પડવી પ્રમાણે પ્રણામ જોડાંની બને બાજુપર થોડે નીચેથી અમીરો, વજીરો, અને સુલતાનના જનાંન ખાનાની ખીખીઓ ખીરાઈ હતી; તે દરેક જનીએ કીમતી પોશાક પહેડેલા હતા, તથા પોતાના હાથમાં એકકી મીનજાતી ધરી હતી.

જ્યારે તેઓએ ખદ્દરીન હસનને અંદર દા-
ખલ થતાં જોયો કે તેઓ સઘલીઓની નજર

ચાલ ચલગત, અને તેની ખુબસુરતીની તેઓ
તારીફ કરવા લાગી. તેઓ તેનાપર એટલી

ખુશ થોડાવાલાના લગનનો ક્રીયા.

તેનાપરજ ખોસઈ રહી; તથા તેના બેહરા, તેની | ખુશ થઈ હતી કે જરાબી તેને તેમની નજરથી

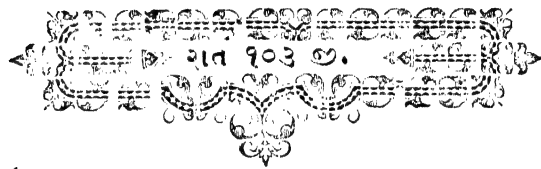
ચુકવા દેતીઓ નહી. જ્યારે તે બેથો ત્યારે સઘલીઓ ઊંચી તેની નજદીક જઈ તેના ચેહરો જોવા લાગી. અને તેના તરફ પ્યાર તથા માયા દેખાડવા મંડી.

બદરેદ્રીન હસન અને ખુદા બદશીકલ ઘોડા વાલા વચ્ચે તેઓએ એટલોતો તકાવત જોયો કે તેઓ સઘલી બદબદવા મંડી અને બોલવા લાગી “આપણા વઝીરની છોકરી આંચે ખુબસુરત નોનુવાનને આપવી જોઈએ, અને એ બદશીકલ ખુદાને હાંકી કાઢાડવો જોઈએ!” એટલું જ બોલી તેઓ મુગી બેથી નહી, પણ આવા એક કમકમાત ઉજળવનારા દેખાવના ગોડાવાલા સાથે એ ખુબસુરત છોકરીના નેકા કરી અપાવા માટે તેઓ સુલતાનને ગાલો દેવા લાગી. વળી તેઓ વરરાજની મસખરી કરવા મંડી, અને તેના ચીરહ જવાથી તેઓ એવીતો ખુશી

થઈ હસવા મંડી કે તેના ગોંગાતથી ગાયન પણ થોડોવાર બંધ કરવું પડ્યું. અંતે જલસો પાછો સહર થયો, અને જે આરતો વરરાણીને કપડાં પેહડાવનાર હતી તેઓ તેણીની આસપાસ ફગી વલી.

શેહરાઝાડીએ દાહાડો ઉગેલો જોઈ, બીજા રોજસુધી વાર્તા કરવી મોકુફ કરી.*

* અમલ કેતાબમાં ૧૦૧ અને ૧૦૨ જી રાતમાં મમશુદીન મહમદની મિતીને વજ્રના મરેદ સાથે જે સાત વખત નવાં નવાં કપડાં પેહડાવવામાં આવ્યાં હતાં તેમનું બ્યાન આપ્યું છે. એ બેઆન સઘલું કથીતાના આકારમાં હોવાથી, જોકે અરબી ભાષામાં બહુ દીલખુશ કરનાર છે, તેપણ મંચે જી અથવા ગુજરાતી ભાષામાં તેવલી મળેલ તેનો તરજુમો કરવાથી કંઈ પણ મલી શકે નહી, તેથી એ બે રાતનું વર્ણન અતરે આપવું અગત્યનું ધાર્જી નથી.

“સાહેબ”, સુલતાનને શેહરાઝાડીએ કહ્યું, “મને આશા છે કે તમે નામવર ભુલી ન ગયા હશે કે ઉપલી જે સઘલી વાર્તા ખલીફ હાલેન અલરીસીદ આગલ કરવામાં આવી તે તેના જોડા વઝીર ગાયાફરે કરી હતી.”

તેને વધુ જનાવતાં કહ્યું, દરેકવેળા વરરાણી પોતાને પોશાક* બદલી પેલા ખુદા પાસથી ગઈ

* દાકટર રસલ કહે છે કે, “લગનના અવસરે સઘલી આરતોને પોતાના તરેહવાર પોશાકમાં જવાની તક મલે છે, જેટલાં માટે તે તેઓ બે ત્રણ વેળા નવાં બદલે છે. હીંદુસ્તાનમાં એમ એથી પણ વધારે વખત બદલવામાં આવે છે. ધણીક વેળા નવ નવ વખત તેઓ તે બદલે છે, તેમાં મુખ્ય કરી વરરાણી એમ કહે છે, જેનો છેલ્લો પોશાક સહીયા કીમતી હોય છે, અને જેના પર તેનો લાલ ગાજનો યુનાના કમખથી બરેલો છુરો નાખે છે.

ત્યારે તેનીએ તેના તરફ જોયું વતીક નહી, અને બદરેદ્રીન હસન પાસ જઈ પોતાના નવા પોશાકમાં તેની સામે ઉભી રહેવા લાગી. એ વેળાએ, જીનના ફરમાવા મુજબ, બદરેદ્રીન હસન પોતાનો હાથ થેલીમાં નાખી તેમાંથી સીકવીનસ કાઢાડી તેણીની સાથે આવનારી આરતોને આપવાને ભુલ્યો નહી. વળી તે સાથે તે પેલા ગવઈઆ તથા નાચનારીઓને ભુલ્યો હતો નહી. પૈસા લેવા માટે તેઓ એકનિકમાં અથડી પડતાં તે જીવાની બહુ મજાહ પડતી. વળી તેઓ તેની સખાવતને માટે બહુ ખુશી થઈ તેના આભાર માનતાં.

પોશાક બદલાવાની ક્રીયા પુરી થતાં ગાયન બંધ થયું અને સઘલાં જતાં રહ્યાં. વરરાણી બીજા અંદરના એક આરડામાં ગઈ જેની સાથે

તેનીની ખીદમતગાર આરતોએ જઈ તેણીનું સ-
ઘડું ધરેણું ઉતાર્યું. દીવાનખાનામાં એ વખતે
ઘોડાક નોકરો, ખુદા ઘોડાવાલો અને બદરદીન
હસન, માત્ર રહી ગયા હતા.

બદરદીન ઉપર પેલો ખુદા ગોસસે હોવાથી,
તથા રખે તે વઝીરની બેઠી લેઈ મેલે
એવો તેનામા શક પેડા થવાથી તે બોલ્યો,
“અને તારું અતરે બધાં ગયાં છતાં ઊભું રહેવાનું
શું કામ છે? બીજા બધાં સાથે તું કેમ નથી ગયો?
નીકલ હાંધી!” બદરદીનને ઊભું રહેવાને કાંઈ
પણ કારણ ન હોવાથી પાછો ફર્યો અને શું ક-
રવું તેના વીચારમાં પડ્યો. પણ દરવાજામાંથી
બાહાર નીકલે તે આગમજ પેલો જીન અને પરી
તેને મળ્યાં અને તેઓએ તેને ઉભો રહેવા કહ્યું.
પેલી પરી બોલી, “તું કાંહાં ચાલ્યો? ઉભે
રેહ; ખુદા હમના દીવાનખાનામાં નથી; મુજો
મુજો પાછો ફરી વઝીરની છોકરીના આરડામ
જી. જેવો તેનીની સાથે તું એખલો પડે કે તે-
નીને હીમતથી કેહજે કે તું તેના ખાવીદ છે;
અને સુલતાનનો વીચારતો માત્ર એ ઘોડાવાલાને
ખનાવવાનો હતો. એ અવસરમાં અંતે તપાસ
રાખશું કે ખુદા પાછો ફરે નહીં; તું તારી મો-
હરદાર સાથે રહેવાને જરા પણ અચકાતો ના,
કારણ તેણી તારીજ આરત છે, ને ખુદાનું કાંઈ
ચાલતું નથી.”

જ્યારે, આએ રીતે પરી બદરદીનને હીમત
આપતી, તથા શું કરવું તે સીખવતી હતી, ત્યારે
ખરેખર ખુદા દીવાનખાનામાંથી બાહર ગયેલો
હતો. પેલો જીન એક મોટો બીલાડો થઈ તેની
ઉપર કુંફારા મારતો ગયો. ખુદા તેને હાંકવા
લાગો, ને તેને નહસાડવાનું અફાડવા લાગો, પણ
જવાને બદલે બીલાડો પાછલા પગપર ઉભો થયો
તથા તેનાં તરફ દોરા કકડાવા લાગો અને આ-

ગલ કરતાં જોરથી “મીઆંઝી! મીઆંઝી!” ક-
રવા લાગો અને એક મોટા ઘઘેડા જેવડો થયો
ત્યાં લગને વધતો ગયો. એ જોઈ ખુદા
ખુમ પાડી ઊથત પણ તે એટલો તો ગભરઈ
ગયો હતો કે તેનેથી બોલાયુંજ નહીં ને મોહ-
નું વકાસી તેના તરફ તગર તગર જોવા લાગો.
તે પાછો હુસ્યારી પકડે તે આગમજ તે જીન
એક મોટી બેંસના આકારમાં બદલઈ ગયો અને
તેને એજ આકારમાં બીહાંમના અવાજે કહ્યું,
“નાપેકાર ખુદા!” જે શબ્દો સાંભળતાંજ તે મરે
તોલજ થઈ ગયો અને જમીનપર પડી પોતાના
મોહપર જાંબો નાખીઆ કે તેને તે બેંસ જ-
નાએ નહીં. તે બોલ્યો, “બેસોના સરદાર તંના
મને શું કેહવા માંગોછો?” જીને જવાબ દીધો,
“કમબખત, તેં વઝીરની બેઠી સાથે ખરાણવાની
કેમ હીમત ખાંધી?” ખુદાએ કહ્યું, “મારા
નામવર, મને માફ કરો; જો મેં ગુનાહ કીધોછે
તો તે મારી બે સમજથી કર્યોછે. મને ખબર
ન હતી કે તંનો તે ખાનુના ખેરખાહો; ત-
ંને ગમેતે મને હોકમ કરો હું તે બજા-
વાને હું તૈયાર છું” જીને કહ્યું, “જો તું અતરેથી
જરાબી ચવરચોચ, અથવા સુરજ ઉગવા આગ-
મજ એક બોલ વતીક બોલોચ તો તારું માથું
ભાંજ તેના ખુરચો કરી નાખીશ.” એમ કેહતાં-
જ જીને માણસનો અવતાર લીધો, તે
ખુદાના પગ પકડી ઉચક્યો ને તેનું માથું
નીચું કરી પગ દેવાલસે અંધીગાવી કહ્યું,
“જે કહ્યુંછે તે પ્રમાણે જો સુરજ ઉગવા આ-
ગમજ તું જરાબી હીલચોચ તો હું તુને પાછો
પગમાંથી ધરી, દેવાલ સાથે તારું માથું છડી,
તેના ખુરચેખુરચો કરી નાખસ.”

આએ હાથપર બદરદીન હસન જીનના ઉલત
આપવાથી અને પરીની હાજરીથી હીમત ધરી
પાછો દીવાનખાનામાં ગયો અને ત્યાંથી ગુપચુપ

વઝીરની છોકરીના ઓરડામાં ગુસી ગયો, જ્યાં પોતાના કાંમમાં ફતેહ મેલવવાના વીચારમાંને વીચારમાંને તે બેઠો. થોડા વખત પછે વઝીરની છોકરી એક ખુંધી આયા સાથે આવી, જેની ઓરડાના ખારણા આગલથીજ પાછી ફરી.

ખુંધાની બદલી એ એ ખુબસુરત જુવાનને જોઈ તેણી અનંદેથી સાથ ખુશી થવા લાગી; જેનીને બદરુદ્દીને ઘણીજ લાયકાત સાથે આવકાર દીધો. તેણી બોલી, “શુ! મારા પ્યારા દાસ્ત, તમે આંખે વખતે અતરે આવ્યો છો તેથી તમો મારા ખાવીદના દાસ્ત થાવો છો?” બદરુદ્દીને જવાબ દીધો, “નહી ખાનુ”, મારી પડવી તે બે સોકલ ખુંધાથી જુડીજાશે.”

“પણ”, તેણી બોલી, “તમો યાદ નથી રાખતા કે એ તમારા શબ્દોથી મારા વરને અપમાન થાય છે.” “તે તમારો વર થાય!” તેને જવાબ દીધો, “શુ” એ વીચાર હજુર તમારા મનમાં થસી ગયો છે? તમારી લુલને માટે ખાતરી કરી લેવો; કારણ તમારા જેવી ખુબસુરતી એવાં માણસરૂપી હેવાનને માટે નથી. ખાનુ, એ શુખ્તો મારા નસીબને માટે રાખેલું છે. સુલતાને તો માત્ર તમારા બાપ વઝીરની મસખરીને માટે એ તાલ લગાવી હતી, પણ તમારા ખરા ખાવીદ દાખલતો તેને મને થેડ્યો છે. તમે જોયું હશે કે એ ખાલી ઘોંગને માટે ગવઘઆ, નાચનારી અને આસપાસની ખાનુઆ તથા

તમારાં ઘરના સઘલા નોકરો હસ્તા હતા. ખુંધાને તેના તબેલામાં અમે પાછો હાંકી કાઢાયો છે અને ફરી તે તમારી નજર આગલ ફતકવાનો નથી.”

એ સાંભરી વઝીરની છોકરી ખુશી થવા લાગી, (કારણ પોતાના ઓરડામાં જવા આગમન તે દલગીરીને લીધે અધમુઠ થઈ ગઈ હતી), અને જેથી તેણી એટલીતો ખુબસુરત દીસવા લાગી કે બદરુદ્દીને તેણીને જોઈ ઘેલો ખની ગયો.

તેણી બોલી, “હું આતલી ખુશ ખખરની આશા રાખતી ન હતી; અને મેં મારી સઘલી-જીંદગી રદ થયલી સમજી હતી. પણ માફ એ-કબાલ એટલુંતો જોરાવર નીવડ્યું કે મારે હાથ મારા પ્યારને લાયક તમારા જેવો નખીરો આ-ચો છે.”

બદરુદ્દીને હસન, આવી નેકખખત ખાનુ પોતાને સ્વાધીન થયલી જોઈ, બેહદ ખુશી થઈ ગયો, અને પોતાનો ઝમો ઉતારી તે, પેલા ચાઉધીની આપેલી થેલી સાથે, જે તેના આતલા બધા પૈસા વેરવા છતા ભરેલીને ભરેલી હતી, એક બાજુ પર ખેલી, તેણીની સાથે ખુવાબગાહની જગા પર ગયો.

દીવસ રોશન થવાનો વખત નજદીક આવવાથી, શેહરાઝાડી ચુપ થઈ ગઈ; પણ ખીજી રાતના વખતસર ઉથાડવાથી તેણીએ વાર્તા પાછી નીચે મુજબ કરવા માંડી:—

સહવાર થવા આગમન એ જોડું હજુ સુતેલું હતું ત્યારે જુન અને પરી સાથે મલવાથી

પેહલાએ કહ્યું, “આપણું કામ જે ફતેહમંદીથી પાર ઉતર્યું છે તેનો છેડો લાવવાનો હવે વખત

થયોછે; થોડા વખતમાં સઘસે અજવાણું થઈ જશે તેમા આપણને ફરી પડવું ન જોઈએ; તું જઈને તે જુવાનને ઉપાડવા વગર ઉંચકી લાવ.”

સકસે, જે સીરયામાં આવેલુછે. તેના દરવાજા આગલ જઈ પોહતી; જ્યાં તેઓ પોહતાં ત્યારે મસજીદમાંથી સહવારની બંદગીની બાંગ મરતાં તેઓ એ સાંભરી. તે પરીએ બદરદીન હસનને

ગઈ રાતે જ્યારે સુવા ગયો ત્યારે હું કેરામાં હતો. (સર્કે ૨૮૯.)

પરી, જે ઝોરડામાં એ માટી બધએર મુતાં રતાં ત્યાં ગઈ, અને બદરદીન હસનને તોણી, તેના પેહરને ઉપરજ ઊંચકી લાવી; અને જન સાથે એક આખના પલકારામાં તેને લેઈ દમા-

દરવાજા નજીક આસ્તેથી મુકયો, અને જન સાથે જોપ થઈ ગઈ.

સેહરનો દરવાજો ઊગાડવા પછે ઘણાક લોકો બહાર આવવાથી તે મને એક જુવાન સ-

ખસને માત્ર તેના પેહરન ઉપરજ સુતેલો જોઈ બહુ અજાણી પેઠા થઈ. તેઓ અજાણીથી વીચારવા લાગા કે તે ત્યાં ક્યાંથી આવ્યો હશે; કોઈ એક, તો કોઈ તેથી ઉલતુંજ વીચારવા લાગા; પણ કોઈને ખરો ખનાવ શું હતો તેની ખબર પડતી નહીં.

એ વખતે પવનનો જપાતો આવવાથી તેનું પેહરન ઉડી ગયું અને તેની છાતી ઊગાડી થઈ, જે ખરફ કરતાં સફેદ હતી; અને જે જોઈ બધા જના તેની ખુબસુરતીની તારીફ એટલીતો મોટેથી કરવા લાગા કે તેથી તે જાગી ઉઠ્યો.

તેઓની માફક, જ્યારે પોતાને એક કધી ન દીધેલા અંનજના સેહરના દરવાજા આગલ તો લાંબાં લોકોની વચ્ચે જઈ પડેલો દીધો, ત્યારે તેની અજાણીના પાર રહ્યો નહીં. તે બોલ્યો, “તમે મને કેહશો કે હું ક્યાં છું, અને તમે મારી પાસે શું માગો છો?” તે બીડમાંથી એક જને તેને કહ્યું, “નોનુવાન મર્દ, આ એ સેહરના દરવાજા હમનાજ ઉગડવાથી અમો બહાર આવ્યા ત્યારે તુને અતરે સુતેલો દીધો. શું આખી રાત થઈ તું હયાંજ સુતો છે? અને શું તુને ખબર નથી કે તું દમાસકસ શેહરના એક દરવાજા આગલ છે?” બદરુદ્દીને જવાબ દીધો, “હું દમાસકસના એક દરવાજા આગલ છું? ખચીત તમે મારી મસકેરી કરો છો. જોઈ રાતના સુવા ગયો ત્યારે તો હું કેરોમાં હતો.” તેને એ મીસાલ જ્યારે બોલતાં સાંભર્યો ત્યારે કેટલાએકોને દયા આવવાથી બોલ્યા, “ખચીત ઘણી દલગીરીની વાત છે કે આવો એક ખુબસુરત નુવાન ઘેલો થયેલો છે.” અને તેઓ ચાલતા થયા.

એક બુધાએ તેને કહ્યું, “બેટા તું શું બોલે છે તેનો તું જરાખી વીચાર નથી. એમ કેમ બને કે તું જ્યારે હમના દમાસકસમાં છે ત્યારે રાતના કેરોમાં સુતો હોય?” બદરુદ્દીને કહ્યું,

“તમે કેહવો છો તે ખરૂં તો પણ હું કસમ લઈ કહું છું કે ગઈ કાલે આખો દાહાડો હું બલસોરામાં હતો.” તેને એમ બોલતાં સાંભરી સઘલા લોકો હસી પડ્યા અને બોલી ઉઠ્યા, “એવો ભવકુછે! એ કોઈ ઘેલો છે!” પણ કેટલાકોએ તેની વચ્ચે જોઈ તેની દયા ખાધી, અને એક જને તેને કહ્યું, “બેટા, તું જરા બેભાન દીસે છે; તું જે બોલે છે તેનો તું વીચાર કરતો નથી. એવું કધીખી મને કે એકજ આદમી દીસના બલસોરામાં, રાતના કેરોમાં અને બીજી સહવારમાં દમાસકસમાં હોય? ખચીત તું હજી ઊંઘેલો છે; ચાલ ઉઠ ને જરા હુસ્યારી પકડ.” બદરુદ્દીને હસને જવાબ દીધો, “હું જે કહું છું તે તદ્દન સાચું છે, કારણ ગઈ રાતે કેરો શેહરમાં મારાં લગન થયાં છે.” જે સઘલાએ આગલ હસવામાં ભાગ લીધો તેઓ અને એ પ્રમાણે બોલતાં સાંભરી વધારે હસવા તથા મજાખ કરવા લાગા. એને સમજવનાર બુજરગ ગ્રહસ્થે ફરી કહ્યું, “જરાખબરદારી પકડ, તું ને યાદ આવશે કે એ તે સઘલું સ્વપનામાં દીધું છે, અને તેનો વીચાર હજી તારાં મગજમાંથી ખીસ્યો નથી.” તે નુવાને જવાબ આપ્યો, “જે હું કહું છું તેની મને ખરાબર ખબર છે. શેહરખાંની કરી તમે મને જનાવસો કે સ્વપનામાં હું કેરો શેહરમાં ગયો હતો તે કેમ બને, કારણ આતલું તો ચોક્કસ છે કે ત્યાં હું પોતે જાતે હાજર હતો, જ્યાં મારી ઓરતને મારી સામને સાત વખત જુદા જુદા લેખાસમાં લાવી ઉભી રાખી હતી; પણ જ્યાં મેં એક બદસીકલ ખુધાને જોયો હતો કે જેની સાથે તેઓ મારી ઓરતને પેહલાં પનાવનાર હતા? એ ઉપરાંત, મને તમે કહી શકશો કે મારા ઝભા તથા પાંચ ગડીનું શું થયું છે, તથા મારી પાસે કેરોમાં સીકવીનસની ભરેલી થેલી હતી તે ક્યાં ગઈ છે?”

આએ સઘલી બાબદો તદન સાચી હતી એમ તેમને ખાતરી સાથે તેને જનાવ્યું; તોપણ તેઓએ તેને હસી કાઢ્યો. જેથી તે ઝેરલોતો ઘભરાતમાં પડ્યો કે એ સઘલા બનાવોને માટે

શું વીચારવું તેની તેને સમજ પડી નહીં.

દીવસની રોસનીએ શેહરાઝાડીને બોલતી મુગી રાખી; પણ હમેસના અવસરે તેણીએ વાર્તા આગંલ ચલાવી.

બદરહીન હસન, પોતે કહ્યું હતું તે સઘલું ખરૂં છે એમ ખાતરી સાથે જનાવા પછે શેહરમાં જવાને ઉઠ્યો, જેની પછવાડે લોકોનું તોલું લાગું તથા તે “ઘેલોછે” એવી બુમ પાડવા માડી; પણ તે કાંઈ ઘેલો હતો તેની તેમને જરાખી ખબર હતી નહીં. એ પંચાતીમાં પડેલો એ બુવાન એક મીથઈવાલાની દુકાન આગલ જઈ લાગો, અને લોકોથી છુતો પડવા અંદર ભરઈ ગયો.

એ મીથઈવાલો આગલ અરબ લુતારાઓની એક તોલીનો સરદાર હતો; અને જો કે દેશાધિકારનાં એક રેહવાસી દાખલ તે હાલ રેહતો હતો, તથા ઘણી સારી ચાલ ચલાવતો હતો, તોપણ લોક એનાથી દરતા હતા; તેથી કરીને બદરહીનની પછવાડે લાગેલાં તોલાં સાંનિ તે આવી ઉભો કે તે તરતજ વીખરઈ ગયું.

મીથઈવાલોએ તે કાણુ હતો તથા ત્યાં તેનું કેમ આવવું થયું તેને માટે પુછ્યું. બદરહીન હસને તેને સઘલી હકીકત જનાવી, જે સાથે પોતાનો જનમ, પોતાના પીતા વઝીરનું મોહત, એ સઘલું જરાએ છુપાવવા વગર તેને કહી દીધું. પછે તે શું ભલસેરે નેલી આવ્યો હતો તેથી તેને વાકેફ કીધો; તેના પોતાના બાપની ઘોરપર ઊંઘઈ જવા પછે ઉઠ્યો ત્યારે કોરામાં

જઈ લાગો હતો તથા ત્યાં તે એક કુલવંતબાનુ સાથે પરાણ્યો હતો તે જનાવ્યું; અને છેલ્લે પોતે દેશાધિકારમાં આવી પોહતાંથી કેવા ગુચવારામાં પડ્યો હતો, તથા આએ સઘલા અજબ એવ બનાવોનું કાણુ તે સમજી શકતો ન હતો તે કહેવા લાગો.

મીથઈવાલો બોલ્યો, “તારી તવારીખ ઘણી આચંબા ભરેલી છે; પણ જો તું મારી સલાહ માનેતો, જે તે મને કહ્યું છે તે કોઈ બીજા અગલ બોલતો ના, પણ બિદા તારાં કમભાયગને અંત લાવે ત્યાંવેર ધીરજ રાખી મુગો બેસી રહે. એ વખતવેર તુંને ગમેતો મારી સાથે રહે; અને મારે પેત કાંઈ ફરજ ન હોવાથી હું તુંને તારી મરજી હોયતો મારો દતક કરું છું; મને તુંને મારા બેતા દાખલ કબુલ રાખવા પછે જેમ મરજીમાં આવે તેમ સઘલાં શેહરમાં તું ફરજે; કોઈ તુંને ત્યારે છેડવાની હીમત કરી શકનાર નથી.”

જોકે એ પ્રમાણે એક મીથઈવાલાના છોકરા દાખલ રેહવું એ એક મોટા વઝીરના બેતાને છાજતું ન હતું, તોપણ બદરહીને પોતાના આવા વખતમાં તેની માંગની કબુલ રાખવામાં વધારે દાહાપણ જોયું. તે મીથઈવાલોએ તેને કપડાં પેહડાવ્યાં અને એક બહેર અમલદાર આગલ

તેને કંઈ જઈ પેતાના છોકરા દ ખલ કબુલ રા-
ખ્યા. એ પછે બદરુદ્દીન તેની સાથે પોતાનું નામ

આએ બનાવ દમાસકસમાં બનતો હતો. ત્યારે
સમશુદ્દીન મહમદની બેતી જાગી ઊઠી, અને

તેની પછવાડે “ધેજો” આદમી કરી પાંચે જુમ પાડતા લાગ્યા. (અફ ૨૬૦.)

હસન રાખી રહ્યો તથા મીથઈ બનાવાનો ધંધો
સાંખ્યા.

બદરુદ્દીનને જતા રહેલો જોઈ, તેનીએ વીચાર્યું
કે તેની જાગી ન ઉઠે મરે તે આસ્તેથી ઉથી-

ગયો હશે. અને થોડાવારમાં પાછો ફરશે. એ રીતે તેની વાર જોતી બેઠેલી હતી તેવામાં તેનીના આપ, વઝીર, (જે સુલતાને તેને અપમાન કર્યું હતું તેને માટે ઘણાં જોસામાં આવ્યો હતો), તેનીનું ખારનું થોકડું, કે આંચે દુખ દાયક હાલતમાં તે તેને દીલાસો આપે. તેને તેનીને નામ દઈ બોલાવી, અને તેણીએ તેના અપમાનપરથી પારખી કાઢાડી જરૂરી ઉધી ખાતાનું ખારનું ઉગાર્યું. તેણીએ તેના હાથ પર બાંસો લાંબો તથા એટલીના ખુસાલીથી તે-

ણી તેની સાથે બેતી કે વઝીર તેણીને પોતા માફક દલગીર તથા રહતી જોવાની આશા રાખતો હતો તે ઘણો અનન્ય થવા લાગો.

વઝીરે જોસામાં આવી કહ્યું, “કમનસીબ આરત ! તું આવી રીતે મારી સાથે આવેછે ? જે ભોગ તેં આપ્યોછે તે પછે તું મને આતલી બધી ખુશી સાથે મલવાની હીમત કેમ કરેછે ?”

હોદના સુલતાન આગલ વાર્તા કરતી શેહરા-ઝાડી વખત થઈ જવાથી ચુપ રહી ગઈ, પણ ધારા પ્રમાણે તેણી તે આગલ ચલાવાને બીજે રોજે ભૂલી નહી.

“શાહેબ, મેં ઠા વઝીર ગાયાફરે બદરદીન હસનની વાર્તામાં આગલ નીચે પ્રમાણે કહ્યું:—”

આંચે નવી પરણેલી આરત પોતાની ખુસાલીને માટે તેના પીતાને ગુસ્સે થતાં જઈ બોલી, “બેદાને ખાતર મને વીગર તકસીરે થપકો નો અપો ; જે ખુદાને હું ધીકારું છું તે મારો ખાવીંદ નથી; હું કંઈ તે હવાન સાથે પરની નથી. બધાંઆંચે તેને હસી કાઢાડ્યો, તથા તેને એટલોતો ઘભરાવી મુક્યો કે તે નાહાસી ભરઈ બેઠો અને મારો ખરો ખાવીંદ તો એક ખુબસુરત જવાન છે.”

સમશુદીને તેણીને જહતકી કાઢાડી કહ્યું, “એ તે મારી આગલ શું વાત જોડી કાઢાડી છે ? શું ખુદા તારી સાથે રાતનાં નહીં હતો ?” તેણી બોલી “નહીં શાહેબ, મારી સાથે જે જુવાન ગ્રહસ્થને માટે મેં તમને કહ્યું છે તે હતો, જેની જોડી આંખ તથા કાલાં ભવાં છે.” એ સાં-

ભલી વઝીર સઘલી ધીરજ જોડી દઈ કે રોધમાં આવી બોલ્યો, “આંચે ! કરર છોકરી, તું મને ઘેલો કરી મુકસે !” તેનીએ જવાબ દીધો “પીતાજી, માફ કરજો જો તું મારી તમે મને ઘેલી કરસો !” જોડા વઝીરે કહ્યું, “ત્યારે શું આંચે જોતી વાત છે કે ખુદા—” તેની વચ્ચે બોલી ઉઠી, “જેહરબાંની કરી તમે ખુદાની વાત જોડી દેવો. ખાવાજી હું ફરીથી એક વખત તમને જનાવું છું કે તે રાતના મારી સાથે ન હતો, પણ મારી સાથે મારો ખ્યારો ખાવીંદ હતો, જે હું ધારું છું કે અહીં કેયે નજદીક જશે.”

સમશુદીન મહમદ તેને સોધવાને ગયો ; પણ બદરદીન હસન મલવાને બદલે પેલા ખુદાને ઊંધે મસ્તકે, જેમ છને તેને દવાલસે અંથીગાવી ઉભો રાખ્યો હતો તેમજ ઉભેલો જઈ તે ઘણો અનન્ય થયો. તેને પુછ્યું, “એમ ઉભું

રેહવાનો તુંને શું સખબછે? તુંને એમ કોણે ઉભો કીધો.” ખુદાએ વઝીરને ઓલખવાથી જવાબ દીધો, “અફસોસ! અફસોસ! એક બે-સીકલ છનની સામે થઈ તમે મને પરાણાવા મગોછો; હું તમારા રેહવાથી બેવકુફ બનવા-

ના નથી; હવે તમે મને વેચી સકવાના નથી.” સેહરાઝાડી ચુપ રહી ગઈ, અને રોજની વેળાએ આગલ આંખે પ્રમાણે પાછું ઓલવું સહર કયું:—

શમશુદ્દીન મહમદ, ખુદાને એ પ્રમાણે ઓલતાં સાંભરી ધાર્યું કે તે ઘેલા પાણામાં ઓલતો હશે અને તેથી તેને ફરી સીધો ઉભો થવાને ફર્માવ્યું. ખુદાએ જનાવ્યું, “સુરજ ઉગવા આગમજ જરાબી નહી હીલવાની હું પુરતી સંભાલ રાખસ. તમોને હું જાણાઉછું કે જયારે ગઈ રાતના હું તમારા નેહલમાં આયો ત્યારે એકાએક એક ખીલાડો મારી સાંને આવી ઉભો, અને એક પલવારમાં એક મોટી ભેંસ થઈ ગયો. તેને જે મને કહ્યું છે તે હજુ હું બુલ્યો નથી, તેથી મને અહીંજ રેહવા દઈ તમે જતા રહો.” વઝીરે પાછા ફરવાને બદલે તેને પગમાંથી પકડી સીધો ઉભો કર્યો; પણ તરતજ ખુદો પછવાડે જોવા વગર નાહસી ગયો; અને નેહલમાં જઈ સુલતાન સનમુખ ઉભો અને તેના છને શું હાલ કર્યો હતા તે તેને કહ્યું; જે સાંભરી સુલતાન કલેન્દુ ધરી હસવા લાગો.

શમશુદ્દીન મહમદ આગલ કરતાં વધારે અજબબીમાં ગરકાવ થઈ પોતાની બેતીના ઓરડામાં પાછો ગયો. તે બોલ્યો, “બેતી, આંખે આંખા ભરેલી બાબદનો તું કસો વધારે ઓલાસો આપી શકતી નથી?” તેણી બોલી, “શાહબ, જે ને કહ્યું છે તે કરતાં મારે વધારે જના-

વવાનું કાંઈબી નથી. જુવો આંખે થોડાંક મારા વરના કપડાંછે, જે તે પાછલ મુકી ગયોછે; કદાચ એમાંથી તમને કાંઈ મલી આવશે કે જેથી આપણી ગુચવનનો ઓલાસો થશે.” પછે તેણીએ બદરુદ્દીન હસનની પાગરી તેને દેખાડી, જે હાથમાં લેઈ ખુબ ધ્યાનથી તપાસી તેને કહ્યું, “જે એ મસુલની ધપમાં ન બનાવેલી હશેતો ખચીત એ એક વઝીરની પાગડી હોવી જોઈએ.” પછે પાગરીની વચ્ચે કાંઈ સીવી લીધેલું તેને જનાવાથી, કાતર મંગાવી તે ઉખેરી તો જે ચાદદસ્ત પોથી નુરુદ્દીન અલીએ બદરુદ્દીન હસનને પોતે મરતી વખતે આપી હતી, અને જે બદરુદ્દીન હસને ઓવઈ ન જાએ કરી પોતાની પાગરીમાં સીવી લીધી હતી તે, તેને હાથ લાગી.

શમશુદ્દીન મહમદ તે ઉગાડી જોતાં પોતાના ભઈના અક્ષર પારખ્યા, અને તેપર આંખે પ્રમાણે લખેલું વાંચ્યું, “મારા બેતા, બદરુદ્દીન હસનને વાસતે.” તે એને માટે વધારે કાંઈ પણ ઓળ કરે તેતલાં, તેના કપડાં તરેથી મલેલી સીકવીનસની થેલી તેની બેતીએ લાવી આપી, જે ઊંચાડી જોતાં, સીકવીનસથી તદન ભરેલી માલમ પડી; કારણ જે આગલ કહ્યું

હતું તેમ બદરદીન હસનના બોલે હાથે બખ-
શોશ કરવા છતાં, તે છત્રે અને પરીએ મલી

આઈસાક થાઉધીના ૧,૦૦૦ સીકવીનસછે;” વ-
ળી તેની નીચે આએ પ્રમાણે વધુ લખેલું હતું:-

તારો આવીદ તારો પીતરઈ અને મારા બાપનો બેતોછે. (સફ ૨૯૫.)

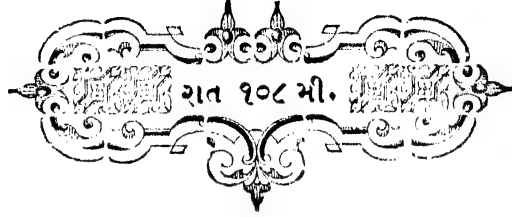
ભરેલી ને ભરેલા રાખી હતી. તે કોથલીમાં ત્રેલેલી
એક ચીડીમાં તેને નીચે મુજબ વાંચ્યું:-“આએ

“મારા મેહરબાન શેઠ બદરદીન હસનને, આગ-
લા બેહસ્તનસીન નુરદીન અલીના જે વાહાણો-

માનું પેહલું વાહાણ સહીસલામત બંદરમાં આવી પોહ્યાંએ તેમાં ભરેલા માલના બદલામા એ આપ્યાછે.” એ શબ્દો વાંચતાંવારજ વઝીર ચીસ

પાડી એકદમ બેસુધ થઈ ગયા.

સેહરાઝાડી એટલે આવી અતકી ગઈ અને બીજી રાતના આંચે પ્રમાણે બોલી:—

વઝીર શમશુદ્દીન મહમદ, તેની બેતી અને તેણીએ તેડેલો પોતાની બાંડીઓની મદદથી, હુસ્તાર થઈ બોલ્યો, “બેટી, તું ગભરાતી ના; મારી દલગીરીનું કારણ એવુંછે કે તું કદાચ તે માનસેબી નહી. તારો ખાવીદ તારો ખીતરઈ અને મારા મરનાર ભઈના બેતોછે. એ કોથલી માતા હુન્નર સીકવીનસો મને મારો તેની સાથનો કબ્જો ચાદ કરાવેછે; બેશક એ તેને તુને આપેલી રીતછે. એ સઘલાને માટે તે સર્વશક્તી વાન કીરતારના શુકર લાંજે, અને તેમાં આંચે જાળેજા જેવાં કામથી જે તેની બેહદ શક્તી જાહેર થાયછે તે માટે આપણે હુન્નરો હુન્નર અફરીન કરવી જોઈએ.” પછે પોતાના ભઈના અક્ષરો પર નેઘા કરી તે ઉપર તેને ઘણીક વખત બોસા લીધા તથા બેહદ આશુ વરસાવ્યાં.

તે ચોપડી તે પેહલેથી છેલ્લે શુધી વાંચી ગયા. તે મધ્યે તેના ભઈના બલસારે પોહતાંની, તેના લગનની અને બદરુદ્દીન હશનના જનમની તેને તારીખ મલી; અને જયારે છેલ્લી બે તારીખો પોતાના લગનની તથા પોતાની બેતીના કેરોમા થયલા જનમની તારીખ સાથે તને મેલવી ત્યારે તે બેડ મલતી આવેલી જોઈ ઘણા અજાણે થયા.

એ ખુસ સેઘથી તે એટલોતો મઘન થઈ

ગયા કે, પેલી ચોપડીમાંથી મલેલી ચીઠી સુલતાનને દેખાડી, જેથી સુલતાને તેને આગલા બનાવોને માટે માફી બખસી. વળી એ વાર્તા સાંભરી તે એટલોતો ખુશી થયા કે પોતાની પછેની બોલાઈને માટે તવારીખ દાખલ તેલખી રાખવાને ફરમાવ્યું.

એ સઘસો વખત વઝીર, શમશુદ્દીન મહમદને સમજ નહી પડતી હતી કે તેનો ભતરીજો શું કાંમ વાછો દેખાવ દેતો હતો નહી; તે તેની દરપલે વાર જોતો હતો, તથા તેને પોતાની ગોઠમાં દાખવાને અધીરો બની ગયા હતા. સાત દાહાડા સુધી તેની ફીકતમાં વાર જોવા પછે તેને માટે આખાં કેરો શેહરમાં સોધ કરી, પણ કસી ખખર ન મલવાથી તે ઘણા ગુચવાડમાં પડ્યા. તે બોલતા, “ખરેખર આંચે બનાવ જોવો અજાણે બનાવ કધી થયા ન હશે.” આગલ ચાલતાં શું બનસે તેની ખખર ન હોવાથી, કેવી રીતે તેની બેતીના લગન થયાં હતાં તેનો સઘસો હેવાલ લખી કાઢ્યો; તથા તે વેલાએ દીવાનખાનું તથા પોતાની બેતીના ઓરડો કેમ સીંગાર્યો હતો, તેમજ તે વખતના બીજા સઘલુ બનાવોની તેને ચોક્કસ નોંધ કરી લીધી. તેજ પ્રમાણે બદરુદ્દીનની પાગરી, પેલી થેલી અને બીજા જેબી હતું તેનું એક બંજલ બાંધી એક પેતીમાં બંધ કર્યું.

મુલતાંના એતલે આવી ચુપ થઈ ગઈ, અને વખત થતાં આંખે પ્રમાણે આગલ કહ્યું:—

નવ માસ એ વાતને ગુનરવા પછે, વઝીરની ખેતીએ એક છોકરાને જન્મ આપ્યો. તેને વારતે બાંડીએ ઊપરાંત એક આંખ રાખવામાં આવી; અને તેના મમાવાએ **અજીબ*** કરી તેનું નામ રાખ્યું. એ નાનો અજીબ સાત વરસની ઉમરે પુગો ત્યારે તેના મમાવાએ તેને માટે ઉસ્તાદ રાખવાને બદલે તેને એક પંકાએલી ઘસકોલમાં ખાકલ્યો; તથા બે ગોલાંને તેની સંભાલને માટે રાખ્યા. અજીબ તેના સાથના બીજા નીસાળીઆએ સાથે રમતો, અને તેઓ સઘલા, તેના કરતાં ઉતરતી પડવીના હાવાથી તેમના ઉસ્તાદની નકલ કરી, તેને ઘણું માન આપતા, જે તેની ખરાબ ચાલો માટે વારે ઘડીએ અખાડા કરતો હતો. આંખે છુતથી અજીબ બગડી ગયો. તે મગરૂબ અને તચાક થયો તથા સઘલા ઉપર હોકમ ચલાવા લાગો; અને જો કોઈ તેની સાંચુ થતું તો તેમને ગાળ ભાડતો અને વારેઘડીએ મારવાને પણ બુલતો નહીં.

તુંકમાં સઘલા બીજા નીસાળીઆ તેનેથી કંતાલી ગયા, અને તેમના ઉસ્તાદ આગલ ફર્યાદ કરવા લાગા, જે તેમને ધીરજ રાખવા કહેતો. પણ જ્યારે તેને અજીબને વધારે બગડતો જોયો, તથા તે બહુજ મેહનત આપવા લાગો

ત્યારે તેને પોતાના ચેલાઓને એક રોજે કહ્યું, ‘‘છોકરાઓ, મારી ખાતરી થઈ છે કે નાનો અજીબ ઘણો લુચા છે; તેને કેમ વશ કરવો તે હું તમને કહું છું, કે ફરી તે તમને કંતાલો આપે નહીં; નહીં, હું ઘાઈ છું કે તેમ કીધાંથી તેને નીશાળ છોડવાની ફરજ પડશે. જ્યારે તે કાલે આવે ત્યારે તમે તેની આસપાસ ફરી વલજો તથા તમારા માનો એકજન બોલજો કે, ‘ચાલો આપણે રમીએ, પણ એવી કબુલાતથી કે જે સઘલા રમવા આવે તેઓએ પોતાના બાપ તથા માએનું નામ કેહવું, અને જેઓ તે કેહવા ના પાડે તેમને આપણે સાથે રમાડવા નહીં.’’’

બીજે રોજે જ્યારે તેઓ એકથા થયા ત્યારે તેઓ તેમના ઉસ્તાદના કેહવા પ્રમાણે ચાલવાને બુલ્યા નહીં. તેઓ અજીબની આસપાસ ફરી વલ્યા, અને એકજને કહ્યું, ‘‘ચાલો આપણે કાંઈ દાવ રમીએ, પણ એક બોલીથી કે જે પોતાનું તથા પોતાના માંબાપનું નામ નહીં કેહી શકે તેને રમાડવો નહીં.’’ બીજા સઘલા બોલી ઉઠ્યા તથા તેમની સાથે અજીબેબી કહ્યું કે, ‘‘હમને એ કબુલ છે. પછે જે પેહલાં બોલ્યા હતા તેને, સઘલાઓને સવાલ પુછવાથી, અજીબ સીવાએ સઘલાએ તેના બરોબર જવાબ દીધો. પણ અજીબે કહ્યું, ‘‘મારું નામ અજીબ છે; મારી માટાને **ખુબસુરત બાંનું** કહે છે, અને મારો બાપ મુલતાંનેનો વઝીર, શમશુદીન મહમદ છે.’’

* એ શબ્દનો અર્થ અરેખી ભાવામાં અજીબ કરી થાય છે.

એ સાંભરી સઘળા છોકરા બોલી ઉઠ્યા, “અ-
જબ તું શું બકે છે? એતો તારા મમાવાનું

બાપ નથી એવું કેહવાની તમે હીમત ધરાવો છો?”
તેઓએ ખાટોથી હસી કહ્યું, “નહી, નહી,

અજબ નીશાળો, (મંદ્રે ૨૯૯.)

નામ છે, તારા બપૂનું નહીં.” તેને ગુસ્સામાં
આવી કહ્યું, ‘શુ, વઝીર શમશુદ્દીન મહમદ મારો

તેતો તારો મમાવો થાય, અને તેથી તુને હ-
મારી સાથે રમાડવાના નથી.” એટલું બોલી

તેઓ સઘલા તેને છોડી ગયા, તથા પોત પોતામા હસવા લાગા, જેથી અજીબને એટલુંતો દુઃખ લાગું કે તે રડવા લાગો.

તેમનો ઉસ્તાદ જે નજીકજ ઉભો રહી એ સઘલું સાંભળતો હતો તે અજીબ પાસે જઈ કેહવા લાગો, “અજીબ, તુને શું ખબર નથી કે વઝીર સમશુદીન મહમદ તારો પીતા નથી, પણ તે તારો મમાવો તથા તારી માએ **ખુબશુરત બાંનું**—

નો બાપ થાય? તારા બાપનું નામ તારીજ માફક અમને પણ ખબર નથી. અમને માતર એટલીજ ખબર છે કે સુલતાન તારી માતાના એક ખુદા ઘોડાવાલા સાથે નેકા કરાવનાર હતો; પણ કાંઈ નહીં સમજ પડે એવા બનાવથી તે બેકું સંધાયું નહીં.”

સેહરાબાદીનો મુંઝા રેહવાનો વખત થવાથી તેણીએ વલતી રાતના આએ પ્રમાણે આગલ વાર્તા કરી:—

અજીબને એથી ચાંઈ લાગવાથી, તે ઇસકોલમાંથી રડતો રડતો ઘેરે દોડી ગયો. તે સીધોજ પોતાની માતાના આરડામાં ગયો, જેની તેને દલગીર જોઈ ઘભરાઈ શુ કામ રડતો હતો તેનું કારણ પુછવા લાગી. તે એટલોતો બેહોસ બની રડતો હતો કે કેતલોક વખત જવાબ દેઈ શક્યો નહીં; અને ઘણે વારે તેની દલગીરીનું કારણ જાહેર કરવાને શક્તિવાન થયો.

જ્યારે તે હુર્યાર થયો ત્યારે બોલ્યો, “માએ, ખાદાને ખાતર કહોકે મારો બાપ કોણ છે?” તેણી બોલી, “મારા બેતા, શમશુદીન મહમદ, જે તુને પ્યારથી હમેસ રમાડે છે, તે તારો બાપ થાય.” અજીબે જવાબ દીધો, “તજો સાચું બોલતાં નથી; તેતો તમારો બાપ થાય, મારો નહીં. હું કોણનો છોકરો છું?” એ સવાલથી, **ખુબશુરત બાંનું**, પોતાના લગનની રાત યાદ આવવાથી તથા ત્યાર પછેના પોતાના લાંબા રંડાપાને અને બદરૂદીને જેવા ખુબશુરત આવંદ ખાહી દેવાને માટે, રડવા તથા સંતાપ કરવા લાગી.

એ પ્રમાણે **ખુબશુરત બાંનું** અને અજીબ બંને રડતાં હતાં ત્યારે વઝીર આવી નીકલ્યો તથા તેમના શોકનું કારણ પુછવા લાગો. અજીબ નીસાજેથી જે ખબર લેઈ આપ્યો હતો તેથી તેણીએ તેને વાકેફ કર્યો, જેથી વઝીરને એટલુંતો લાગી આવ્યું કે તે પણ તેમની સાથે રડવા લાગો, તથા એપરથી એમ વીચાર્યું કે એ વાર્તા આખાં ગંમમા ચાલતી હોવી જોઈએ, જે વીચારથી તે બહુજ દુખી થવા લાગો.

એ વીચારમા ને વીચારમાં તે સુલતાનનાં બેહલમાં ગયો, અને તેના પગપર પડી પોતાના ભતરીજ બદરૂદીને હસનની બોલમાં જવાની રજા ચાહી; કારણ અજીબને માટે લોકો આવા વીચાર રાખે તે તેનાથી ખમાઈ શકાતું ન હતું.

સુલતાનને પોતાના વઝીરના એ દુઃખને માટે બહુ લાગતું હતું, તેથી તેને એ તેના થેડાવ પસંદ કર્યો, અને તેને મુસાફરીએ જવાની રજા આપી. સુલતાને સઘળા રાજા અને સાહાબાદાઓપર ચીઠી લખી આપી જેમાં તેઓને ઘણીજ આ-

નરખવાહીથી બદરુદ્દીનની ખોલને માટે વઝીરને મદદ કરવા લખ્યું હતું તથા તેના મલવાથી તેને ફેરોમા લાવવા દેવાની પરવાનગી આપવાને માંગી લીધું હતું.

સુલતાનનો ઉપકાર કેમ માનવો તેની શમશુદ્દીન મહમદને સમજ ન પડવાથી તે એકવાર ફેરી તેના પગપર પડ્યો, તથા જે આશુ તે વરસાવતો હતો તે તેના ઉપકાર માનવાની સર્વથી સરસ સામેતી આપવા લાગાં. અંતે શુલતાનની સઘળી પાંતીની ફતેહ ચાહી, રજા લેઈ, પોતાને ઘર તે પાછો ફર્યો, જ્યાં પોતાની મુ-

સાફરીની સઘલી તૈયારી કરવા માંડી; તથા એટલીતો ઉતાવલથી સઘલો સરંજામ તૈયાર કર્યો કે, ચાર દાહાડામાં તે શહેર છોડી ગયો, તથા પોતા સાથે પોતાની બેતી **ખુબશુરત ખાંતુ** અને અજબને લેતો ગયો.

સેહરાઝાડી દાહાડો ઉગેલો જોઈ મુગી રહી ગઈ; અને સુલતાન, સુલતાનની વાર્તાથી ખુશી થઈ જવાથી, તે સઘળી સાંભલવાનો ઘેડાવ કર્યો. સેહરાઝાડીએ, એ તેની ઉમેદ બીજી રાત્રે વાર્તા નીચે મુજબ આગલ ચલાવી પાર પાડી:—

શાહેબ, મોટા વઝીર ગાયાફરે ખલીફ હાફેઝ અલરસીદને પોતાની વાર્તા આગલ ચલાવતાં આંખે પ્રમાણે કહ્યું:—

શમશુદ્દીન મહમદ પોતાની બેતી **ખુબશુરત ખાંતુ**, તથા તેના પૌત્ર અજબને સાથે લેઈ દમાસકસ જવાને નીકળ્યો. આગાહીસ દાહાડા લગન કેથે પાણુ થોભવા વગર તેઓએ મુસાફરી જરીજ રાખી; પાણુ વીસમે દાહાડે દમાસકસથી થોડે દુર આવેલાં એક ખુશનુમાં નેદાન આગલ તેઓ જઈ લાગા. ત્યાં તેઓ થોભ્યાં અને એક નદી આગલ તેમના તંબુ નાખ્યા; જે નદી શહેરમાં થઈ પસાર થાયછે અને જેથી તેની આસપાસનો દેખાવ વીચીત્ર બની રહેછે.

વઝીરે એ ખુશનુમાં જગાપર બે દીવસ રહેવાનો પોતાનો ઘેડાવ જાહેર કર્યો તથા ત્રીજે દી-

વસે કુચ આગલ ચલાવાને તેને જનાવ્યું. એ અવસરમાં તેને પોતાના ખીદમતગારોને દમાસકસમાં ફરવા જવાને માટે છૂટ આપી; અને નજદીક સઘલા જનાઓએ તેનો લાભ લીધો; કેટલાકો એ શહેર જવાને માટે ગયા કે જેને વાસ્તે તેઓએ આગલ બહુ તારીફ સાંભરી હતી; કેટલાકો એ તકનો લાભ લઈ પોતા સાથે મીસરથી લાવેલો માલ વેચવાને અથવા તે ત્યાંની અજબજેબ ઊતપનો તથા ઊંચું કાપડ ખરીદવાના ઇરાદાથી ગયા હતા. **ખુબશુરત ખાંતુ**એ પાણુ, અજબની સંભાલને માટે રાખેલા સીધી ગુલાંમને, તેને શહેર મધે ફરવા લેઈ જવાનો હોકમ કર્યો.

અજબ ઊંચા પોશાકમાં પોતાના ઉપરી સાથે ગયો, જેને હાથમાં એક જખરી દાંગ ધરી હતી. તેઓના શહેરમાં દાખલ થતાંજ અજબની દીવસની રોસની જેવી ખુબસુરતીએ લોકોનું ઘેઝાંન

તેના તરફ ખેંચ્યું. કેટલકો તેને સારી પેઠે ની-
હાલીને જોવા માટે ઘેર મધ્યથી બાહર નીકળ્યા;
ખીજાઓ બારીમાંથી તીંગઈ તીંગઈ તેને જોવા
લાગા, અને જોયો મોહલામા ફરવા નીકળ્યા

ઓ ગયા, અને ત્યાં મોટી ભીર થવાને લીધે તે-
મને ઉભા રહેવાની ફરજ પડી.

જે મીથઈલાઓ બદરદીન હસનને પોતાનો
છોકરો કરી લીધો હતો તે ઘણાવખત થયો મરી

.....કાપડ વેચાણું લેવાની તક મળી. (સર્ક ૨૯૬.)

હતા તેઓ તેની કુથે કુથે ચાલવા લાગા; ખ-
રખર એક કોઈ પણ ન હતું જે તેને જોઈ
અજાણ્ય થતું ન હતું. નસીબને જોરે જ્યાં
બદરદીન હસનની દુકાન હતી તે રસ્તેથી તે-

ગયો હતો, અને પોતાની દુકાન તથા મા-
લ મીલકતનો તેને વારસ કરી ગયો હતો. એ
રીતે બદરદીન તે દુકાનનો ધણી થયો હતો,
અને તેથી કરી તેને દમાસકસમાં ધણી આબર

નિલવી હતી. પોતાના દરવાજા અગલ લોકોને તોલાંબધ એકઠાં થયલાં જોઈ, તથા અજીબને તથા તેના સીધી ગુલામને લોકોને તીકી તીકીને જોતાં જોઈ, બદરુદ્દીન હુસન ખેતે પાણુ તેમને જોવાને બાહાર નીકળ્યો.

વખત થઈ ગયેલો જોઈ લોકોરાઝાદી બોલતી બંધ પડી; જેથી અજીબ અને બદરુદ્દીન વચે થુ ગોરૂતેગો થઈ હશે તે જનવાની ઊંચદમાં શુલતાં ઉઠી ચાલતો થયો. ખીજી રાતના વખત થતાંજ સુલતાનાંએ નીચે મુજબ વાર્તા કહી તેની ક્રોધ ખુસી પાડી:—

વજીર ગાયાફરે કહ્યું, અજીબને જોઈને બદરુદ્દીન હુસનના દીલમાં એક જાતના જરસો પેદા થઈ આયો, પાણુ તેનું કારણ તેને સમજ પડતું ન હતું, અને તેના ઉપર એવી કેમ અસર થતી હતી તેથી તે ના વાકેફ હતો. ખીજાઓની કાણી તે એ છોકરાની ખુબસુરતી જોઈ એકાંમ થયો હતો; અને તેને નહીં માલમ એકું એક કારણ હતું કે જે તેને જોયેન કરતું હતું. એ તેનામાં અસર થવાનું કારણ તેની બાપ તરીકેની નજદીકની સગાઈ હતી; જેથી, તે પોતાનું કાંમ છોડી, અજીબની નજદીક જઈ કાલાવાલા કરી બોલ્યો, “મારા નાહાના શેઠ, તમેએ માફ દીલ હરન કર્યુંછે. જેહરખાની કરી મારી ફુકાં નમાં આવી મારી પાસે જે મીથાઈછે તે ખાવાને તસદી લેવો; જેથી તમેને ખરાબર નીહાલીને જોવાની, મને તક મલે.” આએ શબ્દો તેને ઘણીજ લાગણી સાથે કહ્યા, તથા એ વખતે તેની અશ્નિમાં પાંણી ભરાઈ આવ્યું હતું. તેને એ પ્રમાણે ઉસકરાયેલો જોઈ અજીબને દયા લાગી, તેથી પોતાના ખીદમતગાર તરફ ફરી તે બોલ્યો, “આએ માણસ એના દેખાવપરથી મને લલો દીસેછે, તથા ઘણા પ્યાર ભરયાં દીલથી બોલેછે,

જેથી હું એનું ઇજન ના કબુલ રાખી શકતો નથી; ચાલ આપણુ એના ઘરમાં જઈ એને ખનાવેલી મીઠાઈ જરા ચાખી જોઈએ.” તે જોલાએ જવાબ દીધો, “એક વજીરના છોકરો એક મીથઈવાલાની ફુકાંને જઈ ખાવો, જેશે એ ઘણી સારી વાતછે? હું એવી કાંઈ બેવકુફી ભરી ચાલ તમેને ચલાવા દેનાર નથી.” બદરુદ્દીન બોલ્યો, “અફસોસ! જેહરખાને શેઠ, તમારા જેવા એક નોબુવાનને આવા ઘાતકી જોલાંમને સોફુ એ ઘણું ના દરસ્તછે.” પછે પેલા ખીદમતગાર તરફ ફરી તે બોલ્યો, “મારા ભલા દોસ્ત, આએ નાહાના શેઠને મારી અરજ કબુલ રાખવાને જેહરખાની કરી ના અટકાવ; મને એટલો દુખી ના કર; તેને બદલે તું પોતે એની સાથે અંદર આવી મારાપર જેહરખાની કર, જેમ કરવાથી તું દુનયામાં જાહેર કરશે કે તારો એક જોઈ રાતના જેવો થીહાછે તોપણ તારો દીલ ગુરડો દીવસ માફક રોશનછે.” વળી તેને આગલ ચલાવી કહ્યું, “તુને ખબરછે કે તારીકારી ચાંમડી સફેદ બનાવી દેવાને મારા પાસ એક સરસ છુપો ઇલાજછે?” એથી તે ગુલાંમ હસવા લાગો અને બદરુદ્દીનને પુછ્યું કે તે છુપો

ધલાજ થું હતો. બદ્દીને કહ્યું, “જે હું તેથી તુંને વાકેફ કરું છું.” એમ બોલી તેને સીધી ગો. લામોની તારીફમાં ફેલીક બેહતો કહી સંભલાવી. એ બેહતો સાંભરી તે ગોલાંમ એતલોતો ખુસી થઈ ગયો કે, જરાપણ આનાકાંની કર્યા વગર તેને અલખ.

ને ફુકાંનમાં જવા દીધા, તથા તેની સાથે પોતે પણ અંદર ગયો.

પોતાની મરજ હાંસલ થવાથી બદ્દીને હસનની ખુશીનો પાર રહ્યો નહી, અને પોતે મુકી દીધેલું કાંમ પાછું હાથમાં લેઈ તે બોલ્યો, “હું હમણા માવાના સમુસા બનાવતો હતો; જે માથી તમોને હું ખાવાને આપસ. મારી ખાતરી છે કે તે તમને બહુ પસંદ પડશે; કારણ એ બનાવાને મારી માતાએ મને સીખવ્યું છે, જેની ખરોખર કોઈ

અલખ ખીદમતગાર સાથે ફરવા જાય છે. (સફ ૨૯૮.)

ખીલુ એ બનાવી શકતું ન હતું; તથા એ મારી પાસથી વેચાતા લેવાને શેહરના દરેક ભાગમાંના પુશકલ લોકો આવે છે.” એમ બોલી પેણામાંથી એક સમુસો લેઈ તેના ઉપર ખાંડ અને ખીન્ને એવો ભભરાવી તે અલખ આગલ મુ-

ક્યો, જેને તે બહુ પસંદ પડ્યો; તથા તે તેની તારીફ કરવા લાગો.

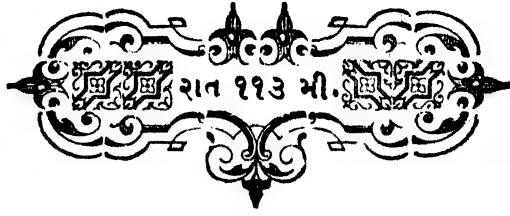
ખીન્ને એક પેલા નોકરને આપ્યો તેને પણ એવોજ સારો અભીપરાયે તે વીશે આપ્યો.

તેઓ બંને ખાતા હતા ત્યારે બદ્દીને હ-

સન ઘણા ધ્યાનથી અલખને જોયા કરતો હતો; અને તેના તરફ ફરી ફરી જોયાં પછે તેને એવો વીચાર આવવા લાગો કે તેની ખુબસુરત ઓરતેખી કદાચ એવાજ એક છોકરાને જનમ આપ્યો હશે; જે વીચારથી તે રડવા લાગો. તે અલખને તેના દમાસ-કસમાં આવવાને માટે કાંઈ સવાલ પુછવા જતો હતો; પણ એના ખીદમતગારે તેને તેના મમાવાના દહડાંમાં પાછા ફરવાને બોહસ કરી, અને જેવું તે બાઈ રહ્યો કે તેને લેઈ તે ચાલતો થયો. બદ્દીને હસન,

તેના તરફ આતલોવાર જોયા કરવાથી સતોશ ન પાંમવાથી પોતાની ફુકાંન તરત બંધ કરી અલખની પછવાડે ગયો.

આતલે આવી સેહરાઝાદીએ સુર્યના દરસન થવાથી વાર્તા બંધ કરી.

બીજે રોજ સહવાર પડવા આગમન દીનારઝા-
દીએ પોતાની બેહનને ઊઠાડી જણીએ વાર્તા
નીચે પ્રમાણે આગલ ચલાવી:—

વઝીર ગાયાફરે વધુ એમ કહ્યું બદરદીન
હસન, અજીબ તથા તેના ઊપરી પુઠે દાડયો,
અને તેઓને સૈહરના દરવાજા આગલ પાછા
પકડી પાડ્યા. તેને પછવાડે આવેલો જોઈ પેલો
ગુલામ બહુ તાબુબ થયો. તેને ગોસ્સાથી કહ્યું,
“અએ બેહુદા શખસ તું શું માગેછે?”* “બદરદીન
જવાબ દીધો, પ્યારા દાસ્ત, તું ધભરાના. મને
શેહર બાહર થોડું કામછે, જેની મને ચાદ આ-
વવાથી, તે બજલાવવાને હું જઈછું.” આએ
જવાબ ગુલામને ખાતરી ભરયો ન લાગવાથી
તેને અજીબ તરફ ફરી કહ્યું, “આએ સઘલો
તમારો વાંકછે; મને આગમનથીજ ખબર હતી કે
તમને રજા આપવાને માટે પસ્તાણું પડશે; તમે
એની ફકાંતમાં જવાને બોલોસજ કરતા હતા.
પણ એ તેમ કરવાની રજા આપી એ મારી

*યુલાંમને ધાસતી લાગીકે રખેને અજીબની ખુ-
બસુરતીને લીધે તેના પર બદ નજરની અસર થાય.
નજર લાગવાનો વેહેમ કેવલાંક વર્ષો થયાં અરબસ્તાં
નમાં ખરો માનવામાં આવેછે. એવું માલમ પડ્યુંછે
કે એ નજર ઊતારવા મહમદ પેગમબરે કેટલાક ઉપા-
યો દેખાડ્યાછે જે ખીજાં કસાં થાય મુકાબલો ધરા-
વતા નથી. તેને જનાબ્યુંછે કે, “આપથી માણસપર
પુરવી અસર થાયછે; કારણ આપણા નસીખમાં ક-
સાથી ફરકાર થાય એવું જો કાંઈ હોયતો તે ખચોત
ખરાબ નજરથીજછે.”

મુરખઈ હતી.” અજીબે જનાબ્યું, “કદાચ એને
શેહર બાહર ખરેખર કાંઈ કાંમ હશે, અને ર-
સ્તો સર્વને વાસ્તે જવા આવવાને ઉગાડોછે.”
એમ વાત કરતા કરતા તેઓ પછવાડે જવા વ-
ગર છેક વઝીરના તંબુ નજદીક આવી લાગ્યા,
જ્યાં બદરદીન તેમની પુઠે હતો કે નહી તે
જવા તેવાએ ફરીને જોયું. અજીબે તેને
પોતાથી બેજ દગલાં ફર જવાથી તેને ધાસતી
પેડા થઈ અને તે ફીકો પડી જવા લાગ્યો.
તે બીધો કે રખે તેના મમાવો એવું
જાને કે તે એક મીથઈવાલાની ફકાંત
ખાવા ગયો હતો. એવી ફીકરથી તેને
પોતાના પગ આગલ પડેલો એક મોટું
પથર ઊંચકયો, અને બદરદીનપર ફંકયો, જે
તેના કપાલમાં લાગવાથી તેને એવોતો ઘા લાગ્યો
કે તેમાંથી નીકલતાં લોહીથી તે સઘલો ખરડઈ
ગયો. પથર મારી અજીબ દારતો તંબુમાં ભરઈ
ગયો. પેલા ખીદમતગારે બદરદીનને કહ્યું કે તેને
જે પોતાની મુરખઈ કરી હતી તેનું ફલ આખ-
વા માટે કાંઈપણ ફરચાદ કરવાનું કારણ ન
હતું.

બદરદીન શેહર તરફ પોતાના કાંમ કરવાના
પોતાંથી લે હી બંધ કરતો શેહર તરફ પાછો
ફર્યો. તે પોતાને મનસે બોલ્યો, “મારું ઘર છોડી
એક નાદાન છોકરા પછવાડે જવાને ખર્ચાત હું
બેવકૂફ બનયો હતો; કારણ જો તે એમ જાન-
તે કે મારી કાંઈ બદ મતલબ ન હતી તો તે
મને આવી રીતે મારત નહી.” ઘર જઈ તેને

પોતાના ઘા પર પાતો ખાંચો, તથા પોતાના દુધપર એવા વીચરથી દીલાસો લાવો કે તેના કરતાં પણ ખરાબ હાલતમા હજારો ખીજ લોક હતા.

દીવસ ઉગવાથી સુલતાનાં મુગી રહી ગઇ; અને સેહરીઆર બદરદીનની દયા ખાતો તથા આગલ શું બનશે તે જાનવાની હાંસમાંને હાંસમાં ઉઠી ગયા.

પ્રલતી રાત આખર થવા આગમજ, શેહરા-ઝાદીએ, હોંદના સુલતાન આગલ નીચે પ્રમાણે વાર્તા ફરી ચાલુ કરી.—

બદરદીન પાછો પોતાનાં દુમાસકસમાં મીથઈ વેચવાના ધંધો કરવા લાગો, ને તેના કાકો શમસુદીન મહમદ ત્યાંથી ત્રણ દીવસ રેહી આગલ ચાલતો થયો. તે ઇમ્ઝાસ, હના અને હલપને રસ્તેથી ગયો; પછે યુરેતીસ નદી આલંગી ને મરદીન, મઉસલ, સીનજઅર, દાચારબેકર અને ખીજાં ઘણાક શેહરોમાં થઈ બલસોરે જઈ પોહાંતો. ત્યાં પોહોચતાં વારજ, તેને સુલતાનસે મુલાખાત કરવા માંગી, જેને તેની પડવીની ખબર પડતાંજ તરત પોતાની સનમુખ માન સાથે બોલાવ્યો, અને તેનું બલસોરા તરફ મુસાફરી કરવાનું કારણ પૂછ્યું. વઝીરે કહ્યું, “શાહેબ, મારા ભાઈ નુરદીન અલી જે તમો નામવરની નોકરીમાં હતો, તેના બેટાનું શું થયું તે જાનવાને હું અતરે આવ્યો છું.” સુલતાને જવાબ દીધો “નુરદીન અલી લાંબો વખત થયો મરણ પામ્યો છે; ને તેના બેટાને માટે જે હું તમારે કહી શકીશ તે માત્ર એટલુંજ છે કે તેના પીતાના મરણ પછે જે માસમાં તે એકા એક કંથે જતો રહ્યો છે, તથા ત્યારપછે જે

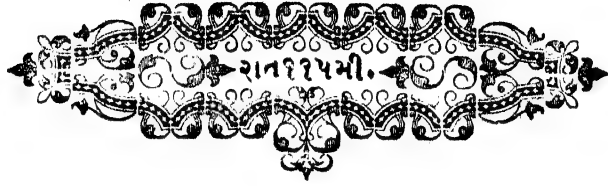
ઘણીખી તજવીજ કરી પણ તે કોઈના દીધાનાં આવ્યો નથી. પણ તેની માતા જે મારા એક આગલા વઝીરની બેટી થાયછે તે હજુર જીવતી છે.” સમસુદીન મહમદ તેનીને પોતા સાથે મીસર લેઈ જવાને સુલતાન પાસે રજા માગી; અને તેને તે કબુલ રાખવાથી, જરાખી થોબવા વગર તેને તેનીનું ઘર પુછ્યું, તથા ત્યાં તરત ગયો અને પોતાની બેટી તથા તેનીના છોકરા ને સાથે લેતો ગયો.

નુરદીન અલીની વીધવા પોતાના ખર્વાદના ઘર મધેજ રેહતી હતી. તે એક લપકાદાર મકાન હતું તથા સંગેમરમરના સ્થંભથી સીમા રેહું હતું; પણ તે તપાસીને જોવા માટે શમસુદીન બોલ્યો નહીં. દાખલ થતાંજ તેને દરવાજા ઉપર તથા સંગેમરમરનાં પથર ઉપર જે સોનાના અક્ષરે પોતાના ભાઈનું નામ લખેલું હતું તે ઉપર તેને ચુમી લીધી. તેને પોતાની બોંબડસે મુલાખાત કરવા માગી, અને ખીદમતગારોએ તેને જનાબુકે તોણી એક નાના શું બજવાલાં ઘરમાં હતી, કે જે જગા તેઓએ તેને રૂખાડી, અને જે એક મોહટા ચોકની વચે બાંધેલી હતી. એ વીધવા ચોરત સઘલો દીવસ અને રાતના મોહોટો ભાગ એક ચોરડામાં કા-

હાડતી હતી કે જે મધે પોતાના બેટા બદશહીન હુસનની ઘણા વખત કાંઈ ખબર ન મલવા-થી મુવેલા સમજ તેની ઘરનો નમુનો બનાવ્યો હતો. પોતાના પ્યારા બાલકના વીચાગને માટે તેની, સમશુદ્દીન મહમદ દાખલ થયા ત્યારે ફીક મુકી રહતી હતી.

સમશુદ્દીન પેહલાં થોડા બોલો કહી તેનીને દીલસો આપી રહતી મુગી રાખી તથા પોતાની સાથની સગદીથી તથા તેના ફેરોથી બલસોર જવાના કારણથી વાકેફ કરી.

સેહરાઝાડીએ વખત થયેલા જોઈવાર્તા કરવી છોડી દીધી, પણ બીજી રાત્રે નીચે પ્રમાણે તે આગલ ચલાવવાને તેણી બુલી નહી.

વઝીર ગાયાફરે જનાવ્યું, શમશુદ્દીન મહમદ પોતાની ભાંજનને તેની બેટીના લગનપર જે જે બનયું હતું તે કહ્યું, તથા બદશહીનની પાગડીમાંથી મલેલી ચોપડીથી તેઓને જે અજ-એબી પેડા થઈ હતી તેની સમજન પાડી, તેણીની સાથે અજબ તથા **ખુબશુરત બાગુ** ની આલખ કરાવી.

નુરુદ્દીનઅલીની વીધવા જે આએ સઘલી હકીકત દુઃખી દીલે મુકી નીચે નાંખી સાંભલતી હતી તેણીને જેવું એ વાત બિપરથી માલમ પડ્યું કે, તેનો બેટો જેને માટે તેણી આતલી બધી માહતમમાં ગીરફતાર હતી, તે હજુ કદાચ જીવતો હશે; તેથી તરતજ ઉઠી તેણીએ **ખુબશુરત બાગુ**ને તથા પોતાના એ પ્યારા છોકરાના વારેસ અજબને ઉપરાસાપરી કોટી કરી; અને એ નાહના બાલકનો ચેહેરો બદશહીનને મલતો જોઈ હરખના આશું વરશાવવા લાગી. તેણીએ અજબને ચુમી લીધી જે પણ પોતાના સઘલા પ્યારથી તેણીને ભેત્યો. શમશુદ્દીન મહમદે કહ્યું, “બેહેન, તમારે રૂદન બંધ કરવાનો હવે વખત આવ્યો છે; તમને

હમારી સાથે મીસર આવવું જોઈએ. તમને લેઈ જવાને બલસોરાના સુલતાને રજા આપીછે, અને મારી ખાતરી છે કે તમે પણ તે કબુલ રાખશો. મને હજુ આશા છે કે આપણે તમારા બેટા અને મારા ભતરીજને સોંપી કાઢાડશું; અને જો તે મલી આવ્યો તો, તેની, તમારી, મારી બેટીની અને મારી પોતાની તવારીખ આવતી આલાદને માટે લખી રાખવાને લાયકની થશે.”

નુરુદ્દીન અલીની વીધવાએ એ દરખાસ્ત ખુશી સાથે સાંભલી, અને પોતાની જવાની તૈયારી કરવાનો હોકમ આપ્યો. એ તૈયારીઓ થતી હતી ત્યારે શમશુદ્દીન મહમદે સુલતાન સાથે બીજી મુલાખાત કરવાને આહ્વાન; જેને તેને ઘણા માન તથા ધનામ અકરામ સાથે પાછા ફરવાની રજા આપી તથા મીશરના સુલતાનને માટે ઘણીક કીમતી ભેત આપી; જે સઘલું લઈ તે બલસોરેથી દમાસકસ જવા પાછો નીકળ્યો.

દમાસકસની નજદીક જતાંજ, જે દરવાજામાંથી શહેરમાં દાખલ થનાર હતો તેની બાહેર પોતાના તાંબુ નાખવા કહ્યો; અને

ત્યાં ત્રણ દીવસ રહેવાની મરજી જાહેર કરી, કે જેથી તેની સાથના આદમીઓને આસાએસ મલે અને મીસરના સુલતાન સાથે ત્યાંની અજબોબ ચીજો ખરીદવાને બની આવે.

મોઠામા મોઠા વેપારીઓ જે રેસમી કપડ લાયા હતા તેમાંથી સર્વથી સરસ પસંદ કરવાને તે ગુંથાયેલો હતો ત્યારે અજબોબ તેના ઉપરી કાલા ગોલામને તેને શેહરમાં ફરવા લેઈ જવા કહ્યું, કે જે આગલ જોવાને તેને વખત ન મલ્યો હતો તે સઘણું તે જાઈ લે, તથા પેલા મીથઈવાલાને જે ઘા કર્યો હતો તેનું શું થયું તેની ખબર કાઢાડે. ગોલામને તેની અરજ કબુલ રાખી **યુબયુરત બાંગુની** રજા લેઈ તેઓ સેહર તરફ ગયા.

વઝીરના તંબુની સામને આવેલા **ખેહસ્તના** દરવાજાથી તેઓ અંદર દાખલ થયા. તેઓ, મોટા ચોક અને જાહેર જગાઓ જ્યાં સર્વથી સરસ માલ વેચાતો હતો ત્યાં થઈ, ખપોર અને સાંજની વચેના વખતની ખંદગીના અવસરે, ઓમીઆદીની લપકાદાર મસજીદ જોવા ગયા. ખદ્દરદીન હસનની દુકાનપર થઈને જતાં તેને સમુસા બનાવતાં બેઠેલો જાઈ અજબોબ કહ્યું, “સાહેબ મેહરબાન, તમે મને ઓલખાઓ; તમેએ મને આગલ જોએલો યાદ આવેછે?”

ખદ્દરદીન, એ શબ્દ સાંભરી, તેની તરફ જોવા લાગો અને તેને ઓલખી કાઢાડ્યો, તથા ખાપના પોતાના ઘિટા તરફના પ્યારના જોસ્સાએ ફરી એક વાર તેના દીલમાં જસ કરવાથી પેહલાં તેને જેવું લાગુ હતું તેમજ આજે વેલાએ પણ તેનું દીલ તેના તરફ દોડવા લાગું. તે એટલોતો બેભાન બની ગયો કે કેટલોક વાર મુઠ્ઠી કાંઈપણ જવાબ આપીઆ વગર તેના તરફ જોયાજ કર્યું. અંતે હુસ્યારી પકડી તે બોલ્યો, “મારા નાહાના શેઠ, મેહરબાની કરી તમારા ખીદમતગાર સાથે એક વાર ફરી મારા ઘરમાં આવી મારા બનાવેલા માવાના સમુસા ચાખી જોવો. તમે પછવાડે શેહરની બાહરે હું ગઈ ફરા આવ્યો તે સાથે તમારેથી હું માફી ચાહું છું; તે વખતે હું ઘેલો બન્યો હતો, અને શું કરતો હતો તેની મને જરાએ ખબર હતી નહીં. તમારે જોવાને તમારી પછવાડે જવાને તમે મને લોહોચુંબકની કાંણી ઘસડ્યો, અને એ તમારા વીશે જે મારામાં જસો પેડા થયો તેની મને સમજ પડતી નથી.”

સેહરાઝાડી એટલે આવી ચુપ રહી; તથા ફરી વખત થતાં આગલ બોલણું શરૂ કર્યું.

ખદ્દરદીનના કેહવાથી અજબોબ થઈ અજબ બોલ્યો, “તું જે મારા તરફ માયા દખાડેછે તે હૃદયથી જ્યાંજાછે, અને જ્યારે હું પાછો જાઉં ત્યારે મારી પછવાડે નહીં આવવાની જ્યાં લ-

ગત તું કબુલાત ન આપે ત્યાં મુઠ્ઠી હું તારી દુકાનમાં પગ મુકનાર નથી. જો તું કબુલાત આપશે, અને તે કબુલાત ખરાબર બજા લાવશે તો ફરી હું કાલે પણ તુને મલવા આવસ, કારણ

કે મારા મમાવા વઝીરને મીસરના સુલતાનને
માટે અતરેની અજાએબ જનસો લેવાને વીલમ

અછબ તથા તેનો ખીદમતગાર દુકાનની અદર
ગયા.

મીયહવાલાની દુકાનમાં (અંક ૩૦૭.)

લાગસે." બદરુદ્દીને જવાબ દીધો, "મેહરબાન
શાહેબ, હું તમારા હોકમને તાબે છું." એ સાંભલી

બદરુદ્દીને તેમની આગલ પેહલાંના જેવોજ
સરસ માવાનો સચુસો મુક્યો. અછબે બદરુદ્દીન-

ને બોલાવી કહ્યું, “મારી આગલ આવી બેસ, તથા અમારી સાથે તું પણ ખાવા લાગ.” બદ્દહીન તેની પાસે જઈ બેથો, અને પાસે બેસાડવાથી ખુશી થઈ જઈ તેને કોતી કરવા ગયો, પણ અજીબે તેને ખીસેડી મુકી એટલી બધી છુત લેતાં અતકાવ્યો. બદ્દહીન તેમ કરવાથી દુર રહ્યો તથા અજીબની તારીફમાં કેટલીક બેહતો તરત જોરી કાઢાડી બોલી ગયો. તેને પોતે તેમની સાથે ખાધું નહીં પણ તેઓની માવજત કર્યા કરી. ખાઈ રહેવા પછે તેને તેઓના હાથ ધોવાડી સાફ કરવાને સફેદ તુવાલ આપ્યો. જે પછે બરફ નાંખી થંદા કરેલા શરબતનું એક ત્રોટું કપ ભરી અજીબ આગલ ધરી તે બોલ્યો, “આએ ગોલાબનું શરબતછે અને મારી ખાતરીછે કે એવો સરસ તમે કદી પીધો ન હો.”

તેમથી અજીબે થોડોક ખુશી થઈ પીધા પછે બાકીના પેલા ગુલામને આપ્યો જે બધો એકદમ પી ગયો.

તુંકમાં અજીબ તથા તેના નોકરે સારી પેઠે ખાધા પછે, પેલા મીઠઈવાલાનો તેની પરોના-

ગતને માટે ઉપકાર માન્યો, તથા ઘણો વખત થઈ જવાથી તેઓ ઘર તરફ ચાલતા થયા.

શમશુદીન મહમદના તંબુમાં જતાંજ અજીબની બપઈ તેને ઘણા પ્યાર સાથે બેતી; તેનીના બેતા બદ્દહીનને હજુ ન લુલવાથી અજીબને કોતી કરતાં તેનીની ચસમે આંશુથી ભરઈ આવી.

તેણી બોલી, “અરે મારાં જીગર! તારીકાની મારા ખોવઈ ગયલા બેતાનેખી જો મને જોદમાં દાખવાને બનેતો મારી ખુશાલીના અંત રહે નહીં.” તેણીએ અજીબને પોતાકને બેસાડ્યો, તથા તે, પોતાના સાથી સાથે ફરી શું શું જોઈ આપ્યો હતો તે પુછવા લાગી; અને અજીબને એક માવાનો સમુસો ખાવાને આપ્યો, જે તેણીએ પોતાને વારંતે ખનાવ્યો હતો તથા બહુ સરસ થયેલો હતો. એજ પ્રમાણે તેમાનો થોડો કે તેનીએ પેલા ગુલામને પણ આપ્યો.

એટલું કહ્યાં પછે રાતનો વખત પુરો થઈ જવાથી સેહરાઝાદીને પોતાની વાર્તા આગલ ચલાવવાને બન્યું નહીં; પણ બીજે દીવસે હમેસનો વખત થવા આવતાંજ તેણીએ વાર્તા નીચે મુજબ આગલ કરી:—

અજીબ આગલ સમુસો મુકતાંજ તે ભાંજ્યાં વગર જરા હાથ લગાડી તે ગમતો ન હતો એવું બાંનું કાઢાડી ખીસેડી મુક્યો; અને શાખાન (જે પેલા ગોલામનું નામ હતું) તેને પણ એમજ કર્યું. નુરદીન અલીની વીધવાને એ પ્રમાણે તેમને કરતાં જોઈ બહુ દલગીરી પેડા થઈ. તેણી બોલી “શું મારું બન્યું થઈ મારા

હાથની બનાવેલી ચીજને તું ધીકારેછે! યાદ રાખ કે આખી દુનયામાં મારા તથા તારા બાપ (જેને મેજ સીખવ્યોછે), સીવાએ બીજો કોઈ એવો સરસ માવાના સમુસા બનાવી જનનું નથી.” અજીબે જવાબ દીધો, “પ્યારાં માએ, મને કેહવાને રજા આપો કે તમારા કરતાં એક બીજો સખસ વધારે સારા બનાવેછે તેની ત-

મુને ખબર નથી; આએ શહેરમાં એક મીથઈ પાલેછે તે તમને એ કામમાં પાછલ નાખે. અને તેની દુકાનેથી હમનાજ તે ખાઈને આયા તથા તે સમુસા તમારા કરતાં ઘણા સરસ હતા.”

એ સાંભરી તેની બપઈ ગોલાંમપર ગો-સસામાં આવી જઈ બોલી, “શાખાન, કેમ મારા છોકરાને એક મીથઈવાલાને ત્યાં લીખા-રીની કાંની ખાવા લેઈ જવાને તુંને સોંપ્યોછે?” તેને જવાબ દીધો, “ખાઈ ખરી વાતછે કે અને એક મીથઈવાલાની દુકાને ઉભા રહી તેની સાથે વાત કરી હતી, પણ અને તેની સાથે ખાવા નહીં બેસા હતા.” અજબ બોલ્યો, “માફ કર-જે માએ, અને તેની દુકાનેમાં જઈ એક મા વાનો સમુસો ખાધોછે.” એથી તે નાકરપર આ-ગલ કરતાં વધારે ચીરડઈ જઈ તેબલપરથી ઉઠી તોણીએ શમશુદીન મહમદના તંબુમાં જઈ, તેની આગલ એ વીશે ફર્યાદ કરી, તથા તે એવા શ-બ્દોમાં કરી કે તેથી વજીર તેને માટે અખાડા કરવાને બદલે વધારે ખફા થયો.

શમશુદીન મહમદ, જે તીખા મીજબનો હતો, તે આએ વખતે બહુ ચીરડઈ ગયો. તેને તર-તજ પોતાની બોંબઈનાં તંબુમાં જઈ પેલા ગો-લામને કહ્યું, “નાપેકાર, તારામાં જે વીસવાસ મુકયો તેનો તું આવો ઉપયોગ કરેછે?” શા-ખાનપર જે કે અજબના કેહવાથી વાંક લાગુ પડી ચુકો હતો તોપણ તેને તે વાત માની નહીં દીધી. પણ અજબે જે કહ્યું હતું તે બોહસથી કબુલ રાખ્યું. તેને કહ્યું, “મમાવા, હું તમને ખાતરીથી કહું છું કે અને પેત ભ-રીને ત્યાં ખાધુંછે; અને તે ઉપરાંત તે મીથ-ઈવાલાએ એક મોટું પ્યાલું ભરી અમને શરબત પાચો હતો. શમશુદીને શાખાન તરફ ફરી પુછ્યું, “શું, હજી મીથઈવાલાને ત્યાં તમે ખાઈ આયા તે ના પાડવાની તું હીમત કરેછે?”

શાખાને એટલું છતાં હજી કરી વાંક કબુલ કર્યો નહીં. વજીરે તેથી કહ્યું, “ત્યારે તું જુથોછે, હું મારા પૌત્રનું તારા કરતાં વધારે ખર માનું છું; તોખી જો તું આએ સમુસો ખાઈ જાએતો હું તારા કેહવામાં સમઘણે એવું માંનસ.”

શાખાને પેત ભરી ખાધું હતું તોપણ તેને હા કહી અને એક સમુસાનો કતકો મોહમાં ના-ખ્યો; પણ તે તેનાથી ગલઈ સકાયો નહીં. એટલા ફજેત થવા છતાં પણ પોતાની જુથું બાલવાની બેહિંસ તેને છોડી નહીં, અને કેહવા લાગો કે આગલે દીવસે તેને ઘણું ખાધું હતું, તેથી તેને ભુખ ન હતો. એના આવાં નકાંમાં બાહાનાથી વજીરે ગોરસામાં આવી તથા તે સાથે તેના ઘુનાહને માટે તેની ખાતરી થવાથી, તેને સારી પખે બાંધી ફતકાવી કાઢાડવાનો હોકમ કર્યો. એ પ્રમાણે માર પડતાં તે બેઅકલીએ જાટે ખુમ પાડી, અને પોતાનો વાંક કબુલ કર્યો. તેણે કહ્યું, “હા, હું કબુલ કરું કે અને માવાના સમુસા મીથઈવાલાને ત્યાં ખાધા હતા, તથા આએ તેબલપર છે તે કરતાં ઘણા સરસ હતા.”

નુરુદ્દીન અલીની વીધવાએ વીચાર્યું કે ગો-લામે તોણીનીપર વેર લેવાને માટે મીથઈવાલાના સમુસાની તારીફ કરી હશે, તેથી બોલી, “હું નહીં માનતી કે મીથઈવાલાના સમુસા મારા કરતાં સરસ હોય; અને તેને વાસ્તે મારી ખાતરી કરવાનો મે થેડાવ કર્યોછે. તે કયાં ર-હેછે? જલડી જઈ ત્યાંથી મારે વાસ્તે એક સ-મુસો વેચાતો લેઈ આવ.” શાખાન બદરુદ્દીનની દુકાને ગયો, તથા બદરુદ્દીનને કહ્યું, “મને એક સમુસો આપ; મારી શેથાનીને તે ખાવાનો સોખ થયોછે.” બદરુદ્દીને એક સર્વથી સરસ જોઈ તેને આપ્યો. તે બોલ્યો, “આએ લે, એ ઘ-ણાજ સરસછે, અને હું તુંને ખાતરીથી કહું છું

કે એના જેવો સરસ સમુસો કોઈ બીજાથી બનસે નહીં, પણ મારી માથ જે હજુ જીવતી હશે તો તે એવો બનાવી શકશે.”

શાબાન જડકમાં પાછો તંબુમાં ગયો, અને તે સમુસો નુરુદ્દીનની વીધવાને આપ્યો, જેને તે તેના હાથમાંથી છીનવી લેઈ એક કટકો ભાંજી પોતાનાં ત્રાહમાં નાખ્યો. તેણી તે ત્રાહમાં નાખતાં ચીસ પાડી બેસુધ થઈ ગઈ. સમુદ્દીન મહમદ જે નજદીકજ ઉભો હતો તે એ જોઈ

બહુ અજબ થયો; તેને તેણીના ત્રાહ પર પાંજી છાંતીડી તથા બનતી કોશોસ કરી તેણીને સુધીમાં લાવ્યો. પાછી ખબરદાર થતાંજ તેણી બોલી, “ઓ ખોદા ! ખરેજ એ સમુસાનો બનાવનાર મારો પ્યારો બેટો, મારો વાહાલો બદરુદ્દીન હોવો જોઈએ.”

ત્રાહુ થવાથી સેહરાઝાડી બોલતી અતકી ગઈ, અને પાછો વખત થતાંજ બીજે દીવસે તેણીએ નીચે પ્રમાણે વાર્તા કરી:—

વઝીર સમુદ્દીન મહમદ તેણી ભોંજાઈ જ્યારે સાંભળ્યું કે એ મીથઈવાલો જરૂર બદરુદ્દીન હોવો જોઈએ, ત્યારે તેની ખુશાલીના પાર રહ્યો નહીં; પણ કદાચ તેણીની ખુશાલી નાપાયદાર થશે, કારણ નુરુદ્દીનની વીધવાની એ તરફ ખોતી પડે એવી હતી, તેથી તે બોલ્યો, “બેહન, તમે ધારેછો કે દુનયામાં તમારા છોકરા જેવા માવાના સમુસા બનાવનાર બીજો કોઈજ મીથઈવાલો ન હશે ?” તેણીએ જવાબ દીધો, “એના જેટલા સરસ સમુસા બનાવનાર બીજા ઘણા મીથઈવાલા હશે; પણ હું એક ચોકસ રીતથી બનાવેલું, તથા તે રીત મારા બેટા વગર ને કોઈબી બીજાને જનાવી નથી, તેટલા માટે આજ સમુસો તેના સીવાએ કોઈબી બીજાને બનાવેલો ન હોવો જોઈએ.” તેણીએ ખુશીમાં આવી જતાં, “ખચીત ભઈ, એને માટે આપણને ખુશી થવું જોઈએ; આપણી ખાએશ લાંબે વખતે અતે પુરી પડીછે.” વઝીરે જવાબ

દીધો, “બાઈ, તમે જરા ધીરજ ધરો. આપણે ખરૂં જોઈું થોડા વારમાં જતીશું. આપણું કામ હવે એ મીથઈવાલાને અતરે તેદી મંગાવવાનું છે; અને પછે તમે અને મારી બેતી તેને આ લખી શકશો કે તે બદરુદ્દીન છે કે નહીં. પણ તમે બનેએ તેને છુપઈ જવું જોઈએ, કે તેને ખબર પડ્યાં વગર તમે પીછાની શકો; કારણ આપણી તેના સાથની મુલાખાત દમાસકસમાં જાહેર થાએ એવી મારી મરજી નથી. મારો વીચાર આપણાં કેરો જવા પછે તેને જાહેર થવાની છે.”

એટલું બોલી, તેઓને તેમના તંબુમાં રેહવા દઈ પોતાનાં તંબુમાં તે ગયો; જ્યાં પોતા સાથના પચાસ આદમીને બોલાવી કહ્યું, “તમે દરેકજન હાથમાં લાકડી લેઈ શાબાન દેખાડે તે મીથઈવાલાની દુકાને જાઓ. ત્યાં જતાં જેબી તમે દુકાનમાં જોવો તેના ભાંજી તુકડે તુકડા કરી નાખો; જો તેનું તે કારણ પુછે તો

તમાને પુછને કે જે સમુસા તેને ત્યાંથી વેચાતો લાવવામાં આવ્યો હતો તે, તેને કે કોઈ ખીજ એ બનાવ્યો હતો. જો તે હા કહેતો તેને તરત પકડી બેડી થોકી મારી પાસે લેઈ આવજો;

પેલા કાલા ગોલામ સાથે સઘલી તુકડી બદરુદ્દીનને ઘરે ગઈ, અને રકાબી, કીતલી, પેણા તથા બધી ખીજ જેખી જનસો આગલ પડેલી જોઈ તેના કતકા કરી નાખ્યા, અને દુકાન મલઈ શ-

તેના હાથ પીય આગલથી બાંધ્યા (સફ્રે ૩૧૨.)

પણ થાદ રાખજો કે તેના શરીરને જરાખી છ-જા થાય નહી. જાવો, સેતાબીથી એ બજાવી આવો."

વઝીરનો હોકમ તરતજ બજાવામાં આવ્યો.

રખત વગેરે જનસોથી બધી તરતી કરી નાખી. બદરુદ્દીન એથી અજાણ્ય થઈ રડતે ચેહરે પુછવા લાગ્યો, "ખુદાને ખાતર કેહાં કે ભણા આ-દમીએ મારો એ પ્રમાણે તમે કાંએ નાશ કરોછો?"

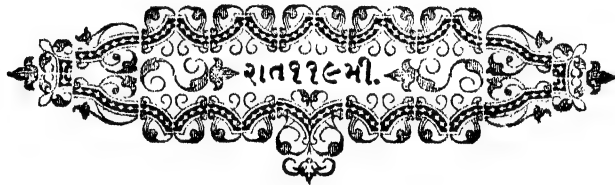
“ને શું કર્યું છે? મારે શા વાંક છે?” તેઓએ શાખાનને દખાડી પુછ્યું, “આને મલકના સમુસો વેચ્યો હતો તે તું જ કે?” તેણે જવાબ દીધો, “હા, ને તેને વાસ્તે કોણ ખરાબ કહે છે? હું કોઈબી બીજા સાથે એથી સરસ બનાવવા માટે સરત ખકવાને તૈયાર છું.” તેને જવાબ દીધાને બદલે તેઓએ સઘલું ભાંજતોર કરવાનું સર રાખ્યું તથા ખચારાની ભથી વતીક ભાંજ નાખી.

એ સઘલું જોઈ આસપાસના પડોસી ઘભરાઈ જોવા દાડ્યા, તથા પચાસ આદમીઓને આવું બે આદમીનું કામ કરતાં જોઈ તેનું કારણ તેમને પુછવા લાગા. બદરદીને ફરી પુછ્યું, “મહરબાની કરી મને કેહસો કે આવી સજ્જને માટે મે શું ધુનાહ કર્યો છે?” તે લોકોએ જવાબ દીધો, “આએ સીધી જોલામને માવાનો સમુસો, તે વેચ્યો કની?” તે બોલ્યો, “હા, હા, મેજ વેચ્યો; ને હું ખાતરીથી કહું છું કે તે ઘણો સારો હતો. હું આએ સજ્જને પાત્ર નથી.” તોયપણ તેનું કહેલું સાંભર્યાં વગર તેઓએ

તેને પકડ્યો, તથા તેનીજ પાગડી છોરી તે વતે તેના હાથ પીથ પછવાડેથી બાંધ્યા. તથા તેને જુલમથી દુકાંનમાંથી ઘસદી કાઢાડી સાથે લેઈ ચાલતા થયા.

લોકોના એકથા થયલાં તોલાંએ બદરદીન પર દયા કરી તેને વઝીરના માનસોને લેઈ જતા સામને થઈ અતકાવ્યાં; પણ સેહરના હકમના અમલદારોએ આવી લોકોને હાંકી કાઢાડ્યા, તથા બદરદીનને પકડી લેઈ જવામાં મદદ આપી; કારણ શમશુદીન મહમદ પોતે આપેલા હાકમથી ત્યાંના હાકમને વાકેફ કરવા તેને ઘર ગયા હતા, તથા તેને મદદ કરવા તેના અમલદારોની સાહેલા માગી હતી; અને તેથી મીસરના સુલતાનના નામથી આખા સીરયા પર હાકમ ચલાવનાર એ હાકમ પોતાના મુરબીના વઝીરની માંગની ના કબુલ રાખી શક્યો નહી.

શુર્ય રોશન થવાથી સેહરાઝાડી વાર્તા આગલ ચલાવી શકી નહી, પણ બીજે દીવસે પાછલી રાત થતાંજ તેણીએ નીચે મુજબ બોલવું સહર કર્યું:—

બદરદીને, તેને બનાવેલા સમુસામાં સું જુલ હતી તે જનવાને, તેને ઘસદી લેઈ જનારાઓથી ઘણુંબી કરી પુછ્યું, પણ તેની સઘલી તજવીજ ફાકત ગઈ. તેઓએ તેને કાંઈબી જવાબ આપ્યા નહી. તુકમાં, તેણે તેઓ તંબુમાં લેઈ ગયા, અને દુમાસકંસના હાકમ પાસથી સમશુદીન મહમદ પાછો ફર્યો ત્યાં લગત ત્યાં ઉભો રાખ્યો.

વઝીરના પાછાં ફરતાંજ બદરદીન હસનને તેની સામને લેઈ જઈ ઉભો કર્યો. બદરદીને આંખમાં આંશુ લાવી પુછ્યું, “મહરબાન શેઠ, મને જનાવશો કે મે તમારો સો ધુનાહ કર્યો છે.” તેને કહ્યું, “મારે વાસ્તે જે સમુસો મોકલ્યો હતો તે તેજ કની?”

બદરદીન—હા શાહેબ તે મેજ આપ્યો હતો; પણ શાહેબ તેમાં મે શું ધુનાહ કર્યો?

શમશુદીન—તારી એ ચાલને માટે હું તુંને જોઈતી સજા કરસા, એવા ખરાબ સમુસા મોકલવાને માટે હું તુંને ફાંસી દેનાર છું.

બદરૂદીન—અરે ખોદા ! શું ખરાબ સમુસા ખનાવવાને માટે ફાંસીની સજા ?

વઝીર—હા, એથી હલકી સજાની તારે આશા રાખવી નહી.

એ પ્રમાણે તેઓ વચ્ચે વાતચીત થતી હતી, તે અવસરમાં પરદા પછવાડે ઊભાં રહી તેની માથ તથા ઓરતને તેને ખરોખર જોવાની તક મળી, જેઓએ આતલાં વરશની જુદાઈ જતાં તેને તરત પારખી કાઢાડ્યો. તેઓ બને ખુશી થઈ બેશુદ્ધ થઈ ગઈ, અને હુસ્યાર થતાંજ તેઓ દોડી જઈ બદરૂદીનને વલગી પડતા પાણુ વઝીરને તેઓએ આપેલા કોલને લીધે પોતાના જાંઘો દાખી દેઈ જાહેર નહી થવાની તેમને ફરજ પડી.

સમશુદીન મહમદ રાતોરાત ઉપડી જવાનો ચેડાવ કરવાથી, તંબુ ઊંચકવાનો હોકમ કર્યો. તથા કુચ સહર કરવાની તૈયારી કરી. તેને બદરૂદીનને એક જાતના પીજરામાં બંધ કરાવ્યો તથા તે કિંચની પીથપર બાંધ્યું. વઝીર અને તેનાં સાથનાઓએ આખી રાત, તથા આખો બીજો દાહડો ચાલવું જારી રાખ્યું. તથા કુચેજરાએ ચોભ્યાં નહીં. સાંજનાં તેઓએ આસાએશ લેવાને એક

* ચીનાઓ પાસે હજુ સુધી એવાં પીજરાં છે, જેમાં તેઓ તેમનાં બંધવાઓને રાખે છે; તથા તેમને લોકોને દેખાદવા એક શેઠરથી બીજે શેઠર લઈ જાય છે; તથા તે એવાં ખનાવેલાં હોય છે કે તે મધિના કમખખતોથી તેમાં બેસી વતીક સદાગુ નથી.

જગાપર વાસો કર્યો, અને બદરૂદીનને પીજરામાંથી બાહર કાઢાડીએ કે તેને પાણુ આસાએસ મલે. પાણુ તેની માથે તથા ઓરતથી બહુ સંભાલ રાખી તેને વેગલો રાખતા; તથા એ પ્રમાણેજ આખી મંજલ તેને રાખવામાં આવ્યો; જે વીસ દાહડો પુરી થઈ.

કેરો આગલ જઈ પોહોંચતાંજ તેઓએ શેઠરની પડેસમાં તંબુ નાખ્યો. સમશુદીન બદરૂદીન પાસે ગયો અને તેનાં દખતાં તેને માટે એક ચાંભલો ઉભો કરવા કહ્યું.

બદરૂદીન—તને ચાંભલો સાને માટે ઉભો કરવાનો હોકમ આવ્યો.

શમશુદીન—તુને તેની સાથ ખોલા મારી જઈ લેઈ, આખાં શેઠરમાં ફરવવા, કે લોકો તારા જેવા એક બેઝકલી મીથઈવાલાથી જાનીતા થાય, તથા મલઈના સમુસામાં મરી નહીં નાખવાને વારને કેવી સજા થાયછે તેથી વાકેફ રહે.

એ સાંભલી બદરૂદીન એવોતો ઘભરાઈ બોલી ઉઠ્યો કે સમશુદીન મહમદ જખરીથી હશવું દાખી સકે. બદરૂદીને કહ્યું, “અફસોસ ! શું મને આવાં શરમ ભરેલાં તથા ઘાતકી બોહતને સવાધીન થવું પડશે, અને તેબી વરી સમુસામાં મરી નહીં નાખવાને માટે ?”

સેહરાઝાડીને ખામદાદ થવાથી મુગું રેહવું પડ્યું; અને સેહરીઆર બદરૂદીનની ધાસ્તીને માટે હસ્તો, તથા આગલ શું બન્યું તે જાનવાની હાંશમાંજ ચાલતો થયો, જે તેની હોંસ હંમેસને વખત થતાંજ તેનીએ વાર્તા આગલ કરી પુરી પાડી.

સાહેબ, જ્યારે ગાથાકર વઝીરે કહ્યું કે વઝીર સમશુદ્દીન મહમદે બદરુદ્દીનને માવાના સમુસામાં મરી નહી નાખવા માટે મારી નાખવાનો દમ ભરાવીઓ ત્યારે ખલીફ હાફેઝ અલરસીદથી તેની સઘલી ગંભીરતા છતાં હસી પડ્યાં વગર રે-હવાયું નહી. બદરુદ્દીને કહ્યું, “અરે! માવાના સમુસામાં મરી નહી નાખવાને માટે મારા ઘર-માનો સર્વ સામાન ભાંજી તોડી નાખ્યો, મને એક પીજરામાં બંધ કર્યો, અને અતે શું મને એક લાકડાંસે ખીલા મારી મારી નાખવામાં આવશે? ખોદા! અરે કદીખી કોઇએ એટલો ઘેર ઇનસાફ થયલો સાંભર્યો હશે? શું એ એક મુશલમીનનું કામ છે, કે જોયો સઘલાં માટે એક શરખી છુત અને ઇનસાફને સાફ મગરૂરી ધરાવે છે?” એમ બોલી તે બહુજ રડવા લાગો તથા પોતાની ફરયાદ જારી રાખી કહ્યું, “નહી, કદી પણ કોઈ માણસ ઉપર એટલો ઘેર ઇનસાફ થયો ન હશે અથવા તેને આત-લી સખત સજા કરવામાં આવી ન હશે. શું આએ મનાય તેવું છે કે સમુસામાં મરી નહી નાખવાને માટે એક માનસનો જીવ લેએ? અરે દુનયામાં માવાનાં સમુસાની સોઘજ ન થતે તો બેહુતર હતું! અરે મારો જનમજ ન થયો હતો, થીક થાત!”

દુખી બદરુદ્દીન હસન ફરયાદ કરતો મુગો રહ્યો નહી; અને જ્યારે લાકડું લાવી ઉભું કર્યું કે તેથી કમકમી તે બહુજ રડવા લાગો. તે

બોલ્યો, “અફસોસ! શું તમે મને આવા ઘાટ-કી તથા સરમીદગી ભરેલા મોહતને સ્વાધીન કરસો? અને વલી કયા ધુનાઈને માટે? નહી કે ચોરી કરવાને લીધે, કે ખુન કરવાને માટે, ઇ આતો ધરમ પરથી એતેકાડ ઉથવવાને સાફ પણ મલકના સમુસામાં મરી નહી નાખવાને વાસ્તે?”

રાતના ઘણું મોડું થવાથી, વઝીર શમશુદ્દીન મહમદે બદરુદ્દીનને પાછો પીજરામાં કેદ કરવા ફરમાવ્યું, અને તેને કહ્યું, “કાલ શુધી તું એમાંજ કેડ રેહ; પણ કાલનો દાહાડો પુરો થવા આગમજ હું તારો જનન કબજ કરાવીસ.” પછે તે પીજરું લેઈ પાછું ઊંથપર લાધ્યું; એજ વખતે બીજો સઘલો અસબાબ ઉથાવ્યામાં આવ્યો, અને વઝીરે ઘોડે સવાર થઈ પીજરાંવાળું ઊંથ પોતાની આગલ ચલાવવા ફરમાવ્યું. એ પ્રમાણે સઘલા જનાના સાથ તે શેહરમાં દાખલ થયો. કોઈના પણ મલવા વગર ઘણાક મોહલાઓમાં થઈને તે પોતાના મેહલમાં જઈ પોહોતો, જ્યાં તેને પેલું પીજરું ઊંથપરથી ઉતારવાનો હોકમ કર્યો, પણ તેના કદમાં વગર તે ઊગાડવું નહી એમ તે લોકોને જનાવ્યું.

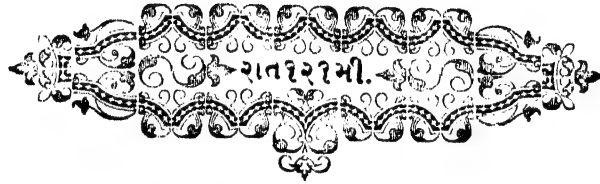
જ્યારે બીજો સઘલો સામાન ઘરમાં લેઈ જતા હતા ત્યારે બદરુદ્દીની માથ તથા આરતને એક બાજુ લઈ જઈ, તેને પોતાની બેતીને કહ્યું, “તારા વર તથા પીતરઈના આએ પ્રમાણે મેલાપ થવાને માટે ખોદના હજરો હજર સુકર

હોજો. તારાં લગનની રાતના તારો આરદા કેમ સીગારચો હતો તેની તને યાદ તો હશેજ; તેજ પ્રમાણે જઈ સઘલુ પાછું ગોથવ; અને જો તુને તેમા કાંઈ યાદ ન આવે તો, હુ, જે લખેલા હવાલ પરથી તુને મદદ કરીશ, કે જે તે વખતે જમે નાધી લીધા હતા.

ખુબસુરત બાનુ પોતાના બાપનો હોકમ બળલાવા ખુશીથી ગઈ; અને મીસરના સુલતાનના ખુદા ગોડાવાલા સાથે બદરુદ્દીન હુસૈન ગયો હતો, તેજ પ્રમાણે, દીવાનખાનાનો સઘલો સામાન ગોથવવાનો હોકમ કર્યો. વઝીર કાગજમાંથી વાચતો ગયો તેમ નોકરો સઘલુ ગોથવતા ગયા. તખત તથા જે મીનખતીઓ તે વેળા સલગાવામાં આવી હતી તે પણ ભુલી જવામાં આવી નહી.

દીવાનખાનામાં સઘલું તૈયાર થતાંજ, વઝીર પોતાની બેતીના આરદામાં ગયો, અને તેને મુકેલી અસલ જગ્યાપર બદરુદ્દીનના કપડા તથા સીકપીનસની કોથલી મુકી. એ થવા પછે તેને ખુબસુરતબાનુને કહ્યું, “જેવો બદરુદ્દીન અંદર દાખલ થાય કે આતલો વખત તુને એખલી મુકી જતા રહેવા માટે ફરઆદ કરશે; અને એને કહે કે જ્યારે તું ઊંચી ત્યારે તેને તારી પાસે નહી જવાથી ઘણી અજબ થઈ હતી. તેને કહે કે તેની આંખે ચાલને માટે સહવારના તું તારી માથ તથા મને એ સઘલુ કહી તેની થેકડી કરશે.” એટલું કહી તે ત્યાંથી જતો રહ્યો તથા તેની ખીછાના પર જઈ સુતી.

શેહરાઝાડી બોલ્યાજ કરત પણ ઊંજરડું દે-આવાથી તેણીને મુગુ રહેવાની ફરજ પડી.

ખીજે રોજે વખત થતા હીદનાં સુલતાને, બદરુદ્દીનની વાર્તાનો અંત શું આવેછે તે જાનવાને બહુ આતુર હોવાથી, તથા માવાના સમુસામાં મરી નહી નાખવાને માટે શું સજ કરવામાં આવેછે તેથી વાકેફ થવાની પોતાની આરજીને ખાતર, શેહરાઝાડીને પોતે ઉપાડી, તથા તેણીની વાર્તા આગલ કરવાને જનાવ્યું, જે તેણીએ નીચે પ્રમાણે કરી:—

વઝીર ગાયાફરે ખલીફને કહ્યું કે, શમશુદ્દીન મહમદે જે ત્રણ સીવાએ સઘલા નોકરોને દીવાનખાનામાંથી કાઢાડી મુક્યા, જેમને તેને ત્યાંજ ઉભા રહેવા ફરમાવ્યું. એઓને તેને બદરુદ્દીનને પીંજરામાંથી કાઢાડી, તેના ઝભો વગરે

કપડા ઉતારી લેઈ કાંઈ પણ ઈજ્જ કરવા વગર દીવાનખાનામાં લેઈ આવી એખલો મુકી દરવાજો બંધ કરી જતા રહેવાનો હોકમ કર્યો.

બદરુદ્દીન હુસૈન, જેકે પોતાના દુખમાં ગરકાવ હતો, તોપણ તે થાકથી એટલો તો બેભાન સુતો હતો કે વઝીરના નોકરો તેને પીંજરામાંથી કાઢાડી તેના કપડા તે જગે તે આગમજ કાઢાડી લેઈ, તેને એટલાતો ઝડપથી દીવાનખાનામાં લઈ ગયા કે તે ક્યાં હતો અથવા તેઓ તેને શું કરતા હતા તેની તેને સમજ પતીક પડી નહી.

જ્યારે દીવાનખાનામાં બદરુદ્દીને પોતાને એ

ખલો નેચો, ત્યારે પોતાની આસપાસ નેતાં, જે
ચીજો નજરે પડી તે પરથી તેણે પોતાના લ-

હતો ત્યાં પોતાને નેવા લાગો. તે ઉથી તથા
ગુચવધ આંખ ચોલવા લાગો; તે પેલું તખ્ત તથા

“મારા પ્યારા આવોંદ તમે દરવાજામાં શા સારુ ઉભાછો ?” (મફે ૩૧૭)

ગનની રાત્રીયાંદ આવી, તથા અજાણેખી સાથે
જ્યાં સુલતાનના ઘોડાવાલાને તેને દીધા

મીનખતીએ ખરતી નેઈ ત્યાં ફરી વીચાર કરવા લા-
ગો, જે સઘલું તેને આગલ ધ્યાનમાં હતું તેજ મી-

સાલ હતું; વળી એક ઓરડાના ડગાડા દરવાજા આગલ પોતાના કપડા જેમ તેને મુક્યાં હતાં તેમજ પડેલાં જોઈ તેની અન્નએબીમાં બહુ વધારો થયો. તે ફરી આંખ બોલતો બોલ્યો, “એ કેમ બને! હું ઊંચાવલો છું કે જાગરત છું!”

ખુમશુરત ખાનું જેની એ ગુચવનથી સઘણો વખત ત્રાજ મેલવતી હતી, તે કોચપરથી પોતાનું માંથું બાહર કાઢાડી, નરમ પ્યાર ભર્યા અવાજથી બોલી, “મારા પ્યારા ખાવીંદ, તમે દરવાજામાં શા સારું ઉભા છો. તમે ઘણો વખત થયો બાહર શું કરો છો. હું ઊંચી ત્યારે તમને મારી નવ્વદીક નહીં જાવથી મને બહુજ અન્નએબી પેડા થઈ.” તેણીને બોલતાં સાંભરી ખદરુદ્દીનનો ચહેરો ફરવઈ ગયો. તે ઓરડામાં દાખલ થયો, પણ ગયાં દશ વરસના બનાવો યાદ આવવાથી, તથા તે સઘણા એકજ રાતમાં બને એવી તેની ખાતરી ન થવાથી, પોતાના કપડાં તથા સીકીનસની કોયલી જ્યાં પડી હતી ત્યાં ગયો; તેને તે કોયલી ડગાડી અને આઈસાક યાઉઘીની ચીડી વાંચી, તેનું જે પેહલું વાહાન બંદરમાં આવે તેના માલ વેચવાને લગતી હતી. ચીડી બે વખત વાચવા પછે તે બોલ્યો, “અએ ખોદા! અએ સઘણા અન્નએબ ગુચવાડાની મને સમજ પડતી નથી!”

તેણી ઓરડા જે એના ગુચવાડાથી ખુશી થતી હતી તેણે ફરી કહ્યું, “મારા પ્યારા ખાવીંદ ત્યા કાંએ ઉભા રહ્યા!” તેને તેણીની આગલ જઈ કહ્યું, “મેહરબાની કરી, ખાનું, મને કેહશો કે તમોને હું છોડી ગયો તેને ઘણા દીવસ થયા છે.” તેણી બોલી, “તમારા સવાલની મને સમજ પડતી નથી. હમનાજ થોડો વાર થયો તમે ઉઘી ગયા. ખચીત તમારું ધ્યાન કાંઈ થેકાને નથી!”

ખદરુદ્દીન—ખાનું હું તમોને ખાતરીથી

જનાઉ છું કે મને કાંઈ સુજ પડતું નથી. તમારી સાથે હું હતો તેની મને યાદ છે, પણ સાથે મને એવી પણ ખબર છે કે હું ત્યારબાદ દશ વરસ લગન દમાસકસમા વસ્યો હતો. હું શું કહું? તમારી સાથના મારા લગન થયાં એ મારા મનનો ખોટો વીચાર હોય, અથવા હું તમારાથી છુટો પડ્યો એ માત્ર સ્વપ્નનો છે?

ખુમશુરત ખાનું—મારા ખાવીંદ ખચીત તમે દમાસકસમાં ગયા એવો તમોએ સ્વપ્નના દીકો હશે.

એપરથી ખદરુદ્દીન કલેન્નું ઘરી હસી બોલ્યો, “એ કેવો એવકુફી ભર્યો વીચાર હશે! ખાનું, હું તમોને ખાતરીથી કહું છું કે એ મારા સ્વપ્નનાની હકીકત સાંભલવાથી તમોને રમુજ મલશે. તમો જરા મેહરબાની કરી વીચારો કે જે પોશાકમાં હું હમના તમારી સનમખ છું તેમાજ હું દમાસકસના દરવાજા આગલ હતો; હું લોકની મસખરી વચે શેહરમાં ગયો, જેવો મારી પુથે લાગ્યા તથા મને અપમાન કરવા લાગ્યા; હું એક મોથઈવાલાની દુકાનમાં ભરઈ ગયો. જે આગલ ચોરોનો સરદાર હતો; તેને મને પોતાના છોકરા દાખલ કબુલ રાખ્યો, પોતાનો ધંધો સીખવ્યો, તથા પોતાના મોહત પછે તેની સઘણી અસકયામતનો મને વારસ કર્યો; તેના નોહત બાદ હું તેની દુકાન ચલાવા લાગ્યો, તથા બહુ નફા સાથે ધંધો કરતો હતો. તુકમાં, ખાનું, મારીપર ખીજ ઘણીક બાબદો ગુજરી જે કેહતા ઘણા કંતાલો આવસે; જે સઘણું જાનના લાયક છે તે એજ છે. વળી સારું થયું જે હું જાગી ઉઠ્યો, કારણ મને એક લાકડાં સાથ ખીલા મારી મારી નાખનાર હતાં.”

તેણીએ અન્નએબીનું દાલ ગાલી પુછ્યું, “એવી ઘાતકી સજાએ તમોને પોહોંચાડવાનું કારણ શું? ખચીત તમે કાંઈ ખોટો ગુનાહ

કર્યો હશે ? ” તેને જવાબ દીધો, “કાંઈજ નહીં, કાંઈજ નહીં, એક જરૂરને વાસ્તે, અને તેખી વરી ઘણાજ એવકરી ભરેલા કારણને વાસ્તે. જે સઘલો ગુનાહ મેં કર્યો હતો તે માત્ર એજકે મરી નાખવા વગરનો માવાનો એક સમુસો વચ્ચો.” એ સાંભરી કલેજી ધરી હસ્તી હસ્તી ખુબશુરત ખાંતું બોલી, “જે એમજ હોયતો ખચીત તમારા પર ઘણાજ ઘેર ઇનસાફ ગુજર્યોછે.” તેને

જવાબ દીધો, “અરે એજ નહીં ! એ સમુસાને લીધે મારા ઘરમાની દરેક જનસ તેઓએ ભાંજી તેના તુકડે તુકડા કર્યા, મને ખાંધી ઘેરી થોકી, અને એક પીજરામાં કેદ કર્યો; પણ ખોદાના શુકર હોજે કે એ સઘલો અંતે સ્વપનોજ થડ્યો.”

એવામાં વખત થવાથી સેહરાઝીડી ચુપ થઈ ગઈ.

પાછલી રાતનાજ જગી ઉથવાથી સેહરાઝીડી એ વાર્તા નીચે પ્રમાણે પાછી સર કરી:—

બદરૂદીનને આખી રાત ચેન પડી નહીં; ઘડી ઘડી ઊડી તે વીચાર કરતોકે તે સ્વપનો જાતો હતો કે જાગતો હતો; તેને પોતાના આંખે નવા સુખપર ખાતરી થતી નહીં; અને સઘલું ખરું હતું કે નહીં તે જાનવા આખા ઝોરડામાં તપાસી તપાસી તે જાણ કરતો, તે બોલ્યો, “નહીં મેં ભુલતો નથી કરી, તમેલામાના ખુંધા ગોરા વાલાની જગ્યાપર હુંજ એ ઝોરડામાં આવ્યો હતો; અને તેને વાસ્તે થેડવેલી ખુબશુરત ઝોરત સાથજ હાલ હું છું.” સહવાર પડ્યું પણ તેના વીચારે નહીં રૂપ લીધું નહીં, જ્યારે તેના સસરા વઝીર સમશુદીન મહમદે બારણું થોકડું અને અંદર જઈ તેને સલામ કરી.

પોતે જે સખસને સારી પેઠે ઝોલખતો હતો અને જેને તેના બહુજ પુરા હાલ કરવા માંગ્યા હતા તેને જ્યારે આંખે તદન જુદાંજ રૂપમાં દીધે, ત્યારે તે બહુ આસચરીઅ પામ્યો. બદરૂદીન બોલી ઉઠ્યો, “હા, તમેજ મારા ઉપર

એટલું ઘાતકીપાત્રું ચલાવ્યું હતું, તથા તે વળી સમુસામા મરી નહીં નાખવા શારું.” વઝીર હસવા લાગો, અને તેની ખાતરી કરવા તેને કહ્યું કે, એક જાનના આસરાથી, (કારણ પેલા ખુંધાની વાતપરથી તેને સક હતો કે એક જાનનુંજ એ કાંમ હતું), તે તેણે ઘેર જઈ લાગો હતો, તથા સુલતાનના તમેલામાના ઘોડા વાલાને બદલે તેના, તેની બેતી સાથ લગન થયા હતાં. વલી તેને જનાવ્યું કે તુ-રૂદીન અલીની યાદદાસ્ત પોથીપરથી તેની ખાતરી થઈ હતી કે તે તેના ભતરીજા હતો; અને જે સાહદતપરથી ફરોથી તેની સોધને માટે તે બલસોરે ગયો હતો. પછે તેને ઘણાજ પ્યારા થી કોતી કરી કહ્યું, “મારા પ્યારા ભતરીજા, તુને ખોલી કાઢાડવા પછે જે મેં તારાપર જુદા પાડી હતી તેને માટે હું તારી પાસે માંડ માંગુ છું. તુને તારા સારાં નસીબને માટે વાકેફ કરવા આગમજ મેં તુને મેહલમા લાવવાનો થેડાવ કર્યો હતો; અને તેથી તુને જે ઘભરાટ તથા દુખ ઉપજ્યું હતું તેથી તારે આંખે નવું શુખ

વધારે પ્યાર થાઈ પડશે. તું કપડા પેહડે તેતલાં હું જઈ તારી માતાને ખબર આપુછું, જેની તુંને મલવાને બહુજ અધીરી થઈછે; તે-ણીની સાથે તારા બેતા અજબને પાણુ લાગીછું, જેને તેં દમાસકસમાં દીધો હતો, અને જેને વાસ્તે તેને આલખવા વગર તેં આટલો બધો પ્યાર દેખાડ્યો હતો.”

બદરૂદીનની તેની માતા તથા બેતા સાથે મુલાખાત થઈ તે વેળાની તેમની ખુસાલીનું ખ્યાન કરવાને કોઈ પાણુ જખાન કે કલમમાં તાકાત નથી. તેઓએ એકમેકને કાતી કરી તથા જેતલોખી અરસપરસ પ્યાર દેખાડી સકાએ તે સઘત્રો જાહેર કર્યો. બદરૂદીનની માએ તેની સાથે ઘણાજ પ્યારથી વાત કરી; તેની તેના જુદા પરવા પછે કેટલી અફસોસમાં પડી હતી તથા કેમ દાહાડા કાહાડ્યા હતા તે તેને કહ્યું નાહાને. અજબ પોતાના બાપની ગોડમાંથી, દમાસકસમાં કંઈ હવું તેમ નાહસી જવાને બદલે, તેને બહુજ પ્યારથી વલગી પડ્યો, અને બદરૂદીન હસનથી બરોબર એ પ્રમાણે પોતાને પ્યાર બેજનામાં વેહ્યાઈ જવાથી તે જાહેર થઈ શક્યો નહીં.

તેઓની મુલાખાત થતી હતી તે વખતે વઝીર મેહલ તરફ ગયો, કે સુલતાનને પોતાની મુસાફરીના સુભ પરીનામથી વાકેફ કરે; અને સુલતાન એ સઘત્રું સાંભરી એટલોતો ખુશી થઈ ગયો કે તેની નોંધ લેઈ પોતાના રાજની તી-જ્જરીમાં તે સાચવી રાખવાને ફરમાવ્યું. શમશુ-દીન, ઘેર પાછા ફરવા પછે પોતાના કબીલા સાથે મુકરાપર ખીરાજ્યો, તથા સઘલાં ઘેરમા આખો દીવસ ખુસાલી થઈ રહી.

વઝીર ગાયાફરે એ પ્રમાણે બદરૂદીન હસનની વાર્તા પુરી કરવા પછે સુલતાનને કહ્યું કે જે તેને વાર્તા કરવાની હતી તે એજ હતી. બલીફને એ એટલીતો અજબેબ લાગી કે તેને જરાપણુ આનાંકાંની કરવા વગર તેના ગુલામ રહનને માફી બખશી; તથા પેલા જુવાન સખસને તેની બાયડીના બોહતથી ઉપજેલા કુખ માટે દીલાસો આપવા, તેને પોતાના જનાનામાની એક આરતસે પરણાવીઓ, તથા તેને ઘણીક બખસેસ આપી મુવો ત્યાં લગન તેની બરદાસ્ત કરી.

સહવારનું ઝઝખલું નજર આવવાથી સેહરા-ઝાડી બોલી, “પણુ સાહેબ, જો કે જે વાર્તા બે હમના પુરી કરી તે ઘણી સારી હતી તોપણુ હું એક બીજી વાર્તા જાનુછું જે એ કર્તા પણુ વધારે ગમત ઉપજાવે તેવીછે. જો તમો નામવર તે સાંભલસો તો મારી ખાતરીછે કે તમો મારા વીચારને એક મલતા થયા વીના રેહશો નહીં.”

સેહરીઆર કાંઈપણુ જવાબ આપવા વગર ઉઠી ચાલતો થયો, તથા શું કરવું તેને માટે ગુચવાવા લાગ્યો. તેને મનથી વીચાર્યું, “ભલી સુલતાનાં ઘણી લાંબી વાર્તા કરેછે. એક તે-ણીએ વાર્તા કરવા માંડી કે તે સઘલી સાંભ-રીઆં વગર ચાલતું નથી. કેમ કહું, આજે એ-નીને ગરદન મરાઠિકે નહીં. નહીં, ખચીત હું એમ કરનાર નથી; હું એ પ્રમાણે હુજતઈ કરનાર નથી. જે વાર્તા તોણી કરવા માગેછે તે કદાચ આગલની સઘલીને એક કોરે બેસાડસે. ખચીત તે સાંભરવાની મજાહ હું ખોહી દેનાર નથી; તે પુરી થવા પછે તોણીને ખચીત મુરી તો નખાવવાનીજ.

હીંદની સુલતાનાંને ઉથાડવાને બીજે રોને વખત થતાંજ તેણી બેહન દીનારઝાડી ભુલી નહા; અને સુલતાનાંએ સુલતાનની રજા લેઈ,

પોતે કબુલ કરેલી વાર્તા નીચે મુજબ કહી સંભલાવી :—

એક નાહના ખુંધાની વાર્તા.

આગલા વખતમાં તારતરીની હદ આગલ આવેલા ખાસગર શહેરમાં એક દરજી રહેતો હતો, જેની એક ખુબસુરત આરત હતી તથા જેને તે બહુ ચાહતો હતો, અને જેનીના તેનાપરના પ્યાર પણ ઘણો હતો. એક દાહાડે તે બેથો બેથો કામ કરતો હતો ત્યારે એક નાહના ખુંધો તેણી દુકાનનાં ખારણાં આગલ આવી બેથો તથા તબુરો વળરવા અને ગાવા લાગો. દરજી તેને સાંભરી ખુશી થઈ ગયો તથા પોતાની બધરીને ગમત આપવા તેને સાથે ઘેર લેઈ જવાનો થેડાવ કર્યો. તે મનસે બોલ્યો, “આએ વેહલ્યું, આજે અન્નો બનેને ગમત થઈ પડશે.” તેને તેથી પેલા ખુંધાને અંદર બોલાવ્યો; અને પેલાએ તેનું ઇજન ખુશી સાથે કબુલ રાખ્યું; જેથી દરજી દુકાન બંધ કરી તેને પોતાને ઘેર લેઈ ગયો. ઘેર જતાંજ, દરજીની આરતે તેઓની પાસે એક માંછલીની રકાબી મુકી; જે ખાતાં

ખુંધો, દેવઘોગે કાંતો ગરી ગયો, જેથી, પેલા દરજી તથા તેની બધરીની ઘણીક ચતન કરવા છતાં, તે ગુંગલઈ મરી ગયો.

એથી એ બીચારાં ઘણાં ઘભરાતમાં પડ્યા, કારણુ જો એની ખબર ફીજદારને થાય તો તે બનેને ખુની તરીકે તે પકડી લેઈ જાય. તે દરજીએ મુરદુ થેકાંને પાડવાની એક તાલ સોધી કાઢાડી. તેણે યાદ આવી કે એક ચાઉધી વૈધ તેમના ઘર પાસે રહેતો હતો. શું કરવું તે નક્કી કરી એ બને જને મલી એકે માંથા તથા બીજીએ પગ તરફથી તે લોથ ઊંચકી તે પેલા ડાકરને ઘેર લેઈ ગયાં. તેઓએ દરવાજો ચોક્યો. જ્યાંથી એક સીધા દાડર પર થઈ મારપર જવાનું હતું. ચાકરડીએ વગર ખતીએ ખારણું ઊંચાડી પુછ્યું કે તેમને શું કાંમ હતું. દરજી બોલ્યો, “જેહરખાની કરી, દાકદર સાહેબને કેહોકે એક ઘણા કાહેલાં આદ-

મીને તમારી સહલાની ગરજ છે.” વળી તેણીના હાથમાં પૈસા મુકી તેને જનાવ્યું, “આમ્ને તે ને આગમજથી આપ કે તેવનની ખાતરી થાય કે અમે કાંઈ થગ નથી.” પેલી ચાકરડી પોતાના સેડને .

તેઓના પેગમથી વાકેફ કરવા ગઈ તેતલાં, દરજી તથા તેની ઓરત તે પુધાની લાસ દાદરના છેક ઉપરના કાંદ્યાં પર મુકી જડકથી જતાં રહ્યાં.

ચાકરડીએ જઈને દાકટરને કહ્યું કે એક મરદ તથા ઓરત બારણા આગલ ખોતીછે, તથા ત્યાં જઈ તેઓ સાથે લાવેલા એક કાહલીને જોવાની અરજ કરેછે; એમ કહી તેના હાથમાં પેલા પૈસા તેણીએ મુક્યા. દાકટર તો આગલથી પૈસા મલવાથી ખુશી થઈ ગયો, અને ધારયું કે કોઈ સજડ ખીલલુ

તંબુરે વળરવા તથા ગાવા લાગો. (મકે ૩૨૦)

હાસે બેથી સીતાબી કરવી જોઈએ. તેને ચાકરડીને કહ્યું, “ખતી લેઈ જલડી મારી પછવાડે આવ.” એમ બોલી તે દોડતો દાદર આગલ ગયો, તથા એટલોતો જોરથી પેલી લોથને અથડી પડ્યો કે તે ગગડી દાદર નીચે પડી,

અને જેની સાથે પોતે પણ પરતો જરામાં ખચી ગયો. તેને ખુબ પાડી ચાકરડીને કહ્યું “ચાલ, ચાલ, જલડી ખતી લાવ, ખતી લાવ!” અને તેણી ખતી લાવી તે લેઈ તે નીચે ગયો,

પણ જ્યારે તેને જોયું કે જે તેની ચોકરથી પડી ગયું હતું તે એક મુવેલું આદમી હતું ત્યારે તે મુસા, ઓરન, જુસફ, ઈસદ્રસ વગરે પોતાનાં પેગમખરોના નામ લેવા લાગો.

તે બોલ્યો, “કેવો કમખખત હતું હતો કે ખતી વગર નીચે ઉતરવા ગયો, ખચારા જે ગરીબદાને મારી પાસે સારો કરાવા લાયા તેનેજ મે મારી નાખ્યો. બેશક મારાથી એનું મોહત નીપજ્યુંછે, અને જે ઈસદ્રસનો ગધેદા* મારી મદદે ન આવશે તો મારી કમખખતી થઈછે. આ બોદા ! હવે કેમ કરું, એને અત્રે

લાવનારાં હમનાં આવી નીકલસે તથા ખુની ત-

* હયાં અરબી લખનાર યાહવીઓની મુજબમાં લખેછે; મુસલમાનો માનેછે તેમ એ ધંધાપર જ્યારે ઈસદ્રસ ખેખીલાનથી જરૂરજામ ગયો ત્યારે અસવાર થઈ ગયો હતો.

રીકે તેઓ મને ઘસડી બંદીખાને લેઈ જશે.

એ ગુચવાડામાં તે હતો તે છતાં તેને ધ્યાન રાખી પોતાનો દરવાજો બંધ કરી દીધો કે રસ્તે જતું કોઈ એ બનાવથી વાકેફ થાય નહીં, કારણ એને માટે તે પોતાને જ ગુનેહગાર થેડવવા લાગ્યો. પછે તે એ લોથને પોતાની ઓરતના એક ઓરડામાં લેઈ ગયો, જેની તે જોઈ લગભગ બેસુધ થઈ ગઈ. તેણી બોલી, “અફસોસ! જો એને રાતને રાત થેકાંને પાડવાને કાંઈ ઉપાય મળ્યો

નહી તો આપણા તદન નાસ થયાં વના રેહસે નહીં. જો એ સહવાર લગન ઘરમાં રહીતો થઈ જ ચુક્યું. એ કેવી ખમખમતી! તેં એને કેમ કરતાં મારી નાખ્યો?” ચાઉધી બોલ્યો, “તે વાત હવે પરતી નાખ, આપણને હાલતો એને થેકાંને કેમ પાડવો તેનો વીચાર કરવો જોઈએ.”

સેહરાઝાડી બોલી, “માફ કરજો સાહેબ, આટલું અજવાલું થઈ ગયું તેની મને ફાંમ રહી નહીં.” એમ બોલી તેણી ચુપ રહી ગઈ અને બીજી રાતના વાર્તા નીચે પ્રમાણે કરી:—

પેલાં મુરડાંનું રાતની વેળા શું કરવું તેને માટે દાકતર તથા તેની ઓરત વીચાર કરવા લાગ્યાં. દાકતરે કાંઈ ઉપાય સોધી કાઢાડવા ઘણાબી ફાંફાં માર્યાં પણ કશું વધ્યું નહીં; એ ગુચવનમાંથી છુતવાને તેને કાંઈ તાલ સુજી નહીં; પણ તેની ઓરત, જે એવા કામને માટે ઘણી હુસ્ત્યાર હતી, તે બોલી, “હમનાં મને એક વીચાર સુજ્યોછે; એ મુરડાંને આપણા ઘરની અગાસીપર લેઈ જઈએ, અને આપણા મુસલમીન પડોસીનાં ઘરના ધુમાડ્યાંમાં નાખી આવ્યે.”

આએ મુસલમીન સુલતાનને માટે તેલ, માખણ, તથા એવી બીજી જનસો પુરી પાડતો હતો, અને તેના ખોટો જથ્થો ઘરમાં ભરી મુકતો; જેથી કરી ત્યાં પુશકલ ઊંદરો થતા હતા તથા તેના માલની બહુ ખરાબી કરતા હતા.

પેલા ચાઉધી દાકતરને તેની ઓરતની સુચના પસંદ પડવાથી, તે બને જન તે ખુંધાની

લાસ ઊંચકી છાપડાંપર લેઈ ગયા, અને બગલમાંથી દારકું નાખી, પેલા મુસલમીનના ધુમાડ્યાંમાં થઈ તેનાં ઓરડામાં એવીતો સંભાલથી ઊતારી કે તે જાને જીવતો હોય તેમ દીવાલસે અર્થાંગી ઉભો રહ્યો. તેઓએ તેના છેક તલીએ પોહતાં પછી આસ્તેથી દારકું ખેંચી લીધું તથા તે મુરડાંને ત્યાં મુકી જતાં રહ્યાં હજીતો તેઓ એમ કરી પાછા ફર્યાં ન હતાં તેતલાંમાં પેલા ઘાંચી જે લગનમાં ગયો હતો તે પાછો આવ્યો અને ફાંનસ લેઈ પોતાનાં ઓરડામાં ગયો. ફાંનસમાંની રોસનીથી તેની નજરે ધુમાડ્યાંની હથે ઉભેલું એક માનસ પડ્યું ત્યારે બહુ અજબથથ થયો; પણ મજબુત બાંધાનો તથા હીમતવાન હોવાથી તેને એક લાકડી લીધી તથા પેલા ખુંધા નજદીક જઈ બોલ્યો, “ઓહો! હું ધારતો હતો કે ઊંદરો મારે ત્યાં માખન તથા ચરબીનો નાશ કરેછે પણ એતો તજો નામદાર મારા ધુમાડ્યાંમાંથી આવી તફરાવી જતા દેખું!

તોયપણ હું ધારૂં હવે તમે ફરી એ રસ્તો જોવા ચાહસો નહીં.” એમ કહી તેને પેલા ખુંધાને મારવા માડ્યો તથા લાકડીનાં પુશકલ જપેતા તે મુરઠાંપર પડ્યા; એથી કરી તેની લાસ નીચે પડી ગઈ, જેના ઉપર પેલો વધારે જોરથી જપેતા લગાવવા લાગ્યો. પણ તને જરાબી હીલતાં કે ખુમ પાડતાં નહીં જોવાથી, થોડોવાર ચુપ ઉભો રહી તેના તરફ જોવા લાગ્યો; અને તેને મુવેલો જોઈ ગેસો સઘલો ઉડી જઈ ધા-સ્તીથી તે ધુજવા લાગ્યો.

તે જોઈ, “હું કેવો કમખખત છું”, આંખે મારાંથી શું થયું! મેં એને મારી નાખ્યો! અફસોસ! મારા કેહરથી મોટી ખરાબી થઈ છે!

આ જોઈ, જો તું મારાપર દયા ન કરસેતો મારો અંત આવ્યો છે! તેલ તથા ચરબી સઘલી ધુલ મલી હોતે તો સાઈ કે આવો ધુનાડ કરવાને હું પાંમત નહીં!” તે એમ જોલંતો ફીકો તથા જોભાન ખની ઉભો; તે વીચારવા લાગ્યો કે જાને સુલતાનના અમલદારોએ આવી તેને પકડ્યો હતો તથા ધનિસાફને માટે ઘસડી જતા હતા તથા તેમાંથી બચવાને શું કરવું તેનો તેને ઉપાય સુજતો ન હતો.

એટલે આવતાં પેરો-દયુ થવાથી સેહરાજા

નીની જખાંને અતકાવ થયો, પણ ફરી રાત પુરી થતાં તોણીએ નીચે પ્રમાણે વાર્તા આગલ કરી:-

શાહેબ, ખાસગરના સુલતાનને ખોરાકી પુરી પાડનારાએ જ્યારે પેલાં મુરદાંને સારી પખે સપાતા લગાવ્યા ત્યારે તેની ખુંધ દીથી ન હતી; પણ જેવી તે તેને જોઈ કે તે પોતાને હજારો હજાર શરાપ દેવા લાગ્યો. તે જોઈ, “આ, કમખખત ખુંધા તું સઘલું માફ લુટી ગયો હોતે ને મારી નજરે ન પડ્યો હોતે તો બેહતર થાત!

ત્યારે તારા તથા તારી નાપાક ખુંધને માટે હું એટલો ગુચવનમાં આવી પડત નહીં. આ સીતારાએ, મને આંખે કાંમમાંથી મોકલો થવા સાઈ તમે મારા સીવાએ ખીજા કોઈને શેશની આપતા ના.” એ જોલો જોલી તેને તે મુરદાંને પોતાની ખાંધ ઉપર ઊંચકવું તથા મોહલાને નાકે લેઈ ગયો જ્યાં એક દુકાંનસે અ.

થીગાવી તેને ઉભો રાખી ફરી પાછલ જોયાં વગર ઘેરમાં દારી જઈ ભરઈ બેથો.

સહવાઈ પડવાની જરા આગમજ, એક ખ્રીસ્તી વેપારી જે બહુ દાલતમંડ હતો તથા જે સુલતાનનાં મેહલને સીંગારવા તહરેવાર જનસો પુરી પાડતો હતો, તે આખી રાત મજાહમાં કાહડવાથી પોતાનાં ઘેરથી હુમામખાનાંમાં જવાને એ રસ્તેથી પસાર થતો હતો. જોકે તેને વધારે લીધેલો હતો તેપણ સહવાઈ પડવા આવ્યું હતું એવી તેને ખબર હતી, તથા સહવારની બંદગીની થોડાવારમાં બાંગ પડશે એવું તે જાનતો હતો. અને તેતલાં માટે તે ઝડપથી ચાલવા લાગો, કે જલડી હુમામખાનાંમાં જઈ પોહોંચે નહી તરકે કોઈ મુસલમીન બંદગીને ખાતર જતો તેને મલેતો એક છકત દાખલ પકડી જઈ સજ કરાવે. જોહલાને નાકે આવતાં, જે દુકાન સાથ અર્થીગાવી, સુલતાનનાં ખોરાકી પોહોંચાડનારે, પેલા ખુધાને ઉભો કર્યો હતો, ત્યાંથી ઝડપમાં ફરતાં તે લોથને આચકો લાગવાથી તે ઊંઘિમસ્તકે નીચે પડી. વેપારીએ તેને ચોર સમજી લાત મુકીથી સારી પેઠે નરમ કરી “ચોર, ચોર!” કરી ખુમ પાડી.

એ ખુમથી ચોકીખાન ત્યાં દારી ગયો; અને એક ખ્રીસ્તીને એક મુસલમીનને મારતાં જોઈ (કારણ તે ખુધો આપણા મહુજબનો હતો) તે બોલ્યો, “આએ પ્રમાણે એક મુસલમીનને મારવાને તુંને શું કારણછે?” તે વેપારીએ કહ્યું, “એ મને લુતવા જતો હતો, અને મારી પીઠ પરથી આવી મને ગરદનમાંથી પકડવા જતો હતો.” સીપઈએ કહ્યું, “જો એજ એનો વાંકછે તો તેને માટે એને પુરતી સજ થઈએ વાસ્તે હવે મુજો મુજો ચાલી જા.” એમ બોલી ખુધાને ઉથાડવા પોતાનો દસ્ત લાંબો કર્યો પણ તેને મુવેલો જોઈ તે બોલી ઉઠ્યો, “શું! આએ પ્ર-

માણે એક ખ્રીસ્તી એક મુસલમીનનું ખુન કરવાને હીમત કરેછે?” એમ કહી તે તેને પકડી ચોકીમાં લેઈ ગયો, તથા ફોજદાર તેનો ઈનસાફ કરવા માગે ત્યાં તુલીક તેને કેદ રાખ્યો. એ વખતમાં પેલો ખ્રીસ્તી વેપારી વધારે હોશમાં આવ્યો, અને જેમ જેમ વધારે વીચાર કરતો તેમ તેમ તેને અજાણ્ય લાગતું કે આતલા મારથી તે કેમ મરી ગયો હશે.

ફોજદારે ચોકીખાનની સાખસી સાંભલી, પેલી લોથ તપાસી, જે ત્યાં લાવવામાં આવી હતી, અને તેને માટે ખ્રીસ્તી વેપારીને પુછ્યું, જેનેથી પોતાનો ધુનાહ ના પાડી શકાયો નહી, જો કે તે તેને વાસ્તે ખરેખરો નીરદાશ હતો. એ નાહનો ખુધો સુલતાનનો નોકર હોવાથી અને તેના મસખેરાઓમાનો એક હોવાથી તેની રજ વગર પેલા ખ્રીસ્તીને ફાંસી દેવો ફોજદારે દસ્ત ધાર્યું નહી. એટલા માટે સુલતાનનાં મેહલમાં જઈ તેને સઘલી હકીકતથી વાકેફ કર્યો. જેને તેને આએ પ્રમાણે જવાબ દીધો, “એક ખ્રીસ્તી એક મુસલમીનને મારે તેને વાસ્તે હું દયા દેખાડી શકતો નથી.” એપરથી નીચાયધીસે ફાંસીનાં લાકડાં ઉભા કરવાનો હોકમ આપ્યો, તથા ગાંમમાં થારી પીતાવી કે એક મુસલમીનને મારી નાંખવા માટે એક ખ્રીસ્તીને ફાંસી દેવામાં આવનારછે.

અંતે પેલા વેપારીને ફાંસીનાં લાકડાં હથે લાવી ઊભો કર્યો, અને જલાડ પોતાનું કાંમ બજાવવા જતો હતો, તેવામાં સુલતાનનો ખોરાકી પોહોંચાડનાર લોકનાં તોલાં વચ્ચેથી તેઓને જરા થોભવા કહી અંદર આવ્યો, અને કેહવા લાગો કે એ ખુન તે ખ્રીસ્તીએ કર્યું ન હતું પણ તેને માટે તે પોતે ધુનેહગાર હતો. એપરથી જે અમલદાર એ કાંમને માટે હાજર હતો તે પેલા ખોરાકી પુરી પાડનારને સવાલ

